

TÜRKİYE’NİN COĞRAFI KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA

*(A qualitative study on teaching geographical features of Turkey with
descriptive activities)*

Yrd. Doç. Dr. Ali BALCI

*Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Ortaöğretim Sosyal
Alanlar Eğitimi Bölümü, Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalı.
abalci@marmara.edu.tr*

ÖZET

Bu araştırma, Türkiye'nin coğrafi konum özelliklerini ortaöğretim öğrencilerine tasvire dayalı etkinliklerle öğretmeye yönelik yaklaşımları tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmaya İstanbul'daki bir devlet üniversitesinde coğrafya öğretmenliği lisans programına devam eden 25 dördüncü ve 26 beşinci sınıf öğrencisi katılmıştır. Bu çerçevede, Milli Eğitim Bakanlığı'nın coğrafya dersi öğretim programı içerisinde yer alan ve bu amacı kapsayan 13. Maddesi kullanılmıştır. Bu madde, uzman görüşü alınarak açık uçlu bir soru haline dönüştürülmüş ve çalışma gurubuna sorulmuştur. Bu uygulama sonunda çalışma gurubunun hazırladıkları şiir, hikâye, karikatür, resim, bilmece ve bulmaca türlerinde toplam 39 ürünü değerlendirmeye alınmıştır. Nitel yöntemle elde edilen bu veriler betimsel analize tabi tutularak çözümlenmiştir. Analiz sonucunda katılımcıların resim ve karikatür (%35,9) uygulamalarında yoğunlaştıkları tespit edilmiştir. Bunu sırayla şiir (%28,2), hikâye (%20,5), bilmece ve bulmacalar (%15,4) izlemiştir. Tespit edilen bu bulgular yorumlanarak sonuçlandırılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: *Türkiye'nin konum özellikleri, tasvire dayalı öğretim, uygulamalı coğrafya, coğrafya öğretim yöntemleri.*

ABSTRACT

This study was prepared to establish approaches to teaching geographical features of Turkey with descriptive activities. The study surveyed a total of 51 students from a state university in İstanbul. 26 of them were 5th

**TÜRKİYE'NİN COĞRAFI KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

grade students, while the remaining 25 were fourth grade students. To this end, the study made use of the 13th article of a geography teaching program which was prepared by Turkish Education Ministry, as it was relevant to the subject of this study. Participants of the study were then asked open-ended questions prepared by experts regarding this article. At the end of the study, it was observed that the participants produced 39 pieces of poems, stories, pictures, caricatures, riddles and crossword puzzles. The qualitative data accumulated at the end of the study were analyzed through descriptive analysis technique. The analysis indicated that 35,9 percent of the participants focused on pictures and caricatures, 28,2 percent on poetry and 20,5 percent on stories. The other 15,4 percent focused on riddles and crossword puzzles, the study showed. The findings were then interpreted and suggestions were made concerning the issue.

Key words: *Turkey's geographical features, descriptive-based teaching, applied geography, teaching methods in geography.*

GİRİŞ

Türkiye; 36° - 42° kuzey enlemleri ile 26° - 45° doğu boylamları arasında yer alır. Üzerinde yaşanan iklimleri, farklı özelliklerdeki bitki örtüleri ve toprak yapıları bu konumunun vasıflarını yansıtır. Örneğin; orta kuşakta yer almasından dolayı mevsimleri belirgindir. Kuzey kıyıları güney kıyılarından daha serindir. Gece – gündüz süresi arasındaki fark kuzeyinde daha fazladır. Güneş ışınlarını yıl boyunca dik almaz. Cisimlerin gölgeleri her zaman kuzeye düşer. İkinci ve üçüncü saat dilimlerinde yer alır ve bu yerel saatleri kullanır. Orman üst sınırı güneyinde daha yüksektir. İklim kuşaklarının belirlediği toprak türleri çeşitlilik gösterir. Türkiye'nin bütün bu özellikleri yanında kıtalara, denizlere, boğazlara, ticaret yollarına, yükseltilere, yerçekillerine, yeraltı kaynaklarına... göre konumu da önemlidir. Nitekim yer şekillerinin çeşitliliği; iklim, bitki örtüsü, toprak ve turizm özelliklerinin çeşitliliğini artırır. Türkiye'nin coğrafi konumundan kaynaklanan bütün bu ve benzeri özelliklerine bağlı olarak beliren potansiyeli; komşularını, onlarla ekonomik birlikteliklerini, siyasetini (Göney, 1993; Günel, 1994) politikalarını, mücadelelerini, savaşlarını, tarihini (İlhan, 1989), turizmini, kültürel etkileşimini, ulaşım potansiyelini vb. etkilemektedir. Kısaca kıtaların karşılaştıkları bir yerde olan Türkiye; Dünya Adası'nın menteşesi üzerine vurulan kilit ve onun anahtarı niteliğindedir (İlhan,

1989). Coğrafi konumunun bu özellikleri Türkiye’de ortaöğretim öğrencilerinin kazanmaları gereken yeterlilikler arasında sayılabilir (Başbüyük ve Çıkılı 2002; Taş, 2003; Demiralp, 2006; Kızılçaoğlu, 2006 ve 2007; Öztürk, 2007; Kızılçaoğlu ve Taş, 2007; Geçit, 2008; İncekara ve diğ., 2008; MEB, 2010; Özey, 2012). Çünkü coğrafya dersi öğretim programının uygulanması ile ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) coğrafya dersi öğretim programının eğitim ve öğretiminde; öğrencilerin yaşadıkları alandan başlayarak Türkiye ve tüm dünya ile ilgili coğrafi bilinç kazanmalarını, gelecekteki yaşantılarında etkin bir şekilde kullanabilecekleri coğrafi bir donanıma sahip olmalarını amaçlamaktadır. Öğrenci merkezli ve sarmal bir yapıya sahip olan bu programda sınıflar arası ilişkilendirme çok önemlidir. Bu nedenle coğrafya öğretmeni; öğrencilerin bilgi, beceri, değer ve kavram boyutlarında hazır bulunuşluk düzeyini dikkate alır. Öğrencilerin birikimlerinden yararlanır (MEB, 2011) ifadeleri kullanılmaktadır. Bununla birlikte MEB, Coğrafya Dersi Öğretim Programı’nın uygulanması ile ilgili açıklamalarında öğretmenlere önemli bazı görevler atfetmiştir. Bunlar arasında “kazanımları gerçekleştirme (3. madde), plan ve uygulamalar geliştirme (4. madde), okul içi ve dışındaki olaylardan yararlanma (5. madde), dünya ölçeğinde de örnekler verme (6. madde), ödev veya projeler verebilme (8. madde), programda belirtilen değerleri pekiştirme (11. madde), etkinlik hazırlama, öğrencilerin bilgiyi yapılandırılmalarına yardımcı olma (12. madde), sevgi, saygı ve takdir duygularını geliştirme (13. madde), inceleme gezilerine önem verme (14. madde), öğrenme alanları arasında ilişkilendirme yapma (15. madde), yol gösterici olma, okumaya teşvik etme (16. madde), fotoğrafları, haritaları, filmleri, CD-ROM’ları ve benzeşim programlarını, çoklu ortam ve hipermedya gibi araçları; telekomünikasyon hizmetlerini imkânları ölçüsünde coğrafya dersinin bir parçası yapma (17. madde), Coğrafi Bilgi Sistemi uygulamalarını geliştirebilme (18. madde), değerlendirmenin ve öğrenmenin ayrılmaz bir parçası olduğunu bilme (19. madde)” sayılabilir (MEB, 2011). Coğrafya Dersi Öğretim Programının amaçları ve uygulanması ile ilgili açıklamalarında öğretmenlere verilen bu görevler, bizi eğitim fakültelerindeki coğrafya öğretmeni adaylarının, coğrafya dersi öğretim programını uygulamalarına dönük yaklaşımlarını tespit etmeye itmiştir.

*TÜRKİYE’İN COĞRAFI KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA*

Coğrafya dersi öğretim programının genel amaçları ve coğrafya dersi konularını öğretim yöntemleri (Şahin, 2001; Doğanay, 2002; Turan, 2002; Öztürk, 2004; Yaşar, 2004; Mukul, 2006, Demirci, Taş ve Özel, 2007) ve edebi metinlerin ders aracı olarak kullanılması ile ilgili olarak farklı branşlarda çok sayıda araştırma yapılmıştır. Yapılan bu araştırmalarda; edebi metin (Öztürk, 2007), edebi ürün (Öztürk ve Otluoğlu, 2003; Levstik, 1995), hikâye (Demir ve Akengin 2011; Şimşek, 2000; 2006), destan - efsane (Şimşek, 2001), karikatür (Akengin ve İbrahimoglu, 2010; Özşahin, 2009; Altun, 2009; Kete, Avcu ve Aydın, 2009; Alaba, 2007; Durualp, 2006; Keogh ve Naylor, 1999; Nahiley, Stephen ve Sutherland, 1982), fotoğraf (Üçışık, Ünlü ve Özey, 2002), harita (Ünlü, Üçışık, ve Özey, 2002; Başbüyük ve Çıkılı 2002; Demiralp, 2007), bulmaca (Alkış, 2008; Crossman ve Crossman, 1983; Weisskirch, 2006) gibi unsurların kullanılması özellikle önerilmektedir.

Ancak yapılan araştırmalar arasında eğitim fakültelerindeki öğrencilerin Türkiye’nin coğrafi konum özelliklerinin tasvire dayalı etkinliklerle öğretilmesine yönelik katkılarının yer aldığı nitel bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum, çalışmanın gerekçeleri arasında gösterilebilir. Araştırmanın bu alanda bir açığı kapatacağı ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmada aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

Coğrafya öğretmenliği lisans programı öğrencileri, ortaöğretim öğrencilerine, Türkiye’nin coğrafi konum özelliklerini öğretmek için;

- a) Hangi etkinlik türlerini kullanmışlardır?
- b) Kullandıkları etkinlik türleri yeterli midir? Bunlar etkili bir şekilde kullanılmış mıdır?
- c) Kullanılan temalar ve kavramlar hangileridir? Kavramların hangi özellikleri vurgulanmaktadır? Ürünlerde coğrafi kavram kargaşası ve kavram yanılgıları yaşanmış mıdır?
- d) Fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafya özellikleri birbirleriyle ilişkilendirilebilmiş midir?
- e) Jeolojik, jeomorfolojik, iklimik, hidrografik, toprak ve bitki örtüsü özellikleri ile ilgili kavramlar hangi düzeyde kullanılmıştır?
- f) Tarihi olaylara, nüfus ve yerleşme özelliklerine vurgu yapılmış mıdır?
- g) Tarım, hayvancılık, sanayi, madenler, enerji kaynakları,

ulaşım, ticaret ve turizm özellikleri ile ilgili yoğunlaştıkları kavramlar hangileridir?

YÖNTEM

1. Model

Türkiye'nin coğrafi konum özelliklerinin tasvire dayalı etkinliklerle öğretilmesine yönelik yaklaşımları tespit etmek amacıyla hazırlanan bu araştırma, nitel araştırma yöntemine göre desenlenmiştir. Bu modelin tercih edilmesinin sebebi, Türkiye'nin konum özelliklerinin tasvire dayalı etkinliklerle öğretilmesine yönelik elde edilmesi arzulanan derinlemesine beklentilere nitel araştırma deseninin imkân tanınmasıdır (Balci, 2004; Duman, 2008; Karasar, 2003; Kuş, 2003; Küçükahmet, 2001; Yıldırım ve Şimşek, 2005).

2. Çalışma gurubu

Çalışma gurubunu, İstanbul'daki bir devlet üniversitesinde coğrafya öğretmenliği programına 2011-2012 güz döneminde devam eden toplam 51 öğrenci (%47,1'i bay, %52,9'u bayan) oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme göre belirlenen bu öğrencilerin 25'i dördüncü, 26'sı beşinci sınıf öğrencisidir.

3. Veri toplama ve veri analizi

Araştırmada veri toplamak için açık uçlu bir sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır. Bu formun hazırlanmasında ve uygulanmasında dört öğretim üyesinin görüşünden faydalanılmıştır. Bu uzmanların %90 ila %100 aralığında onayladıkları unsurlar uygulamaya dahil edilmiştir.

Araştırma kapsamında çalışma gurubuna 19 – 26 Aralık 2011 döneminde, “ortaöğretim öğrencilerine ‘Coğrafi birikim ve sentez ülkesi olan Türkiye'nin bölgesel ve küresel ilişkiler açısından konum özelliklerini kavrayarak sahip olduğu potansiyelin bilincine varması’ için tasvire dayalı etkinliklerle öğretmeye yönelik nasıl bir açıklama yaparsınız?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya cevap vermeleri için bir hafta süre tanınmıştır. Hazırlayacakları ürüne ve sayısına bir sınırlama getirilmemiştir. Bu süre sonunda 73 ürün elde edilmiştir. Bu ürünler ayrı ayrı değerlendirilerek karşılaştırılmıştır. Amacı karşılayan çalışmalar

**TÜRKİYE'NİN COĞRAFI KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

değiştirilmeden araştırmaya yansıtılırken, amacı karşılamayan ve benzer özellikler gösteren formlar dikkate alınmamıştır. Sonuçta 39 ürün betimsel analize tabi tutulmuştur.

Katılımcıların hazırladıkları bu ürünler araştırmada kullanılırken kimin hazırladığı - hazırlayanlardan izin alınarak - dipnota eklenmiştir.

Araştırmada, bilimsel bulguların doğruluğunu, tekrarlanabilirliğini, inandırıcılığını, aktarılabilirliğini, tutarlılığını ve teyit edilebilirliğini artırmak için tedbirler alınmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Konu ile ilgili temaların kapsamı ve aralarındaki ilişki kontrol edilerek bir bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır. Süreç ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Elde edilen veriler değiştirilmeden kullanılmıştır. Uzman öğretim üyelerinden faydalanılmıştır. Uygulama sürecinde elde edilen veriler başkalarının da inceleyebilmesi için araştırmacı tarafından arşivlenmiştir.

Bu araştırma; veri toplamaya yönelik olarak hazırlanan açık uçlu bir sorudan oluşan anket formu ve 2011-2012 öğretim yılı güz döneminde İstanbul'daki bir devlet üniversitesinde coğrafya öğretmenliği lisans programında öğrenim gören toplam 51 öğrencinin ürünüyle sınırlıdır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmada, katılımcıların “Coğrafi birikim ve sentez ülkesi olan Türkiye'nin bölgesel ve küresel ilişkiler açısından konum özelliklerini” ortaöğretim öğrencilerine kavratmaya yönelik olarak hazırladıkları ürünlerden elde edilen bulgular incelendiğinde, çalışmaların dört farklı kategoride yoğunlaştığı görülür. Bunlar şiir, hikâye, bilmece – bulmaca, resim ve karikatürdür. Bunlardan resim ve karikatür kullanımı daha fazladır (%35,9). Bunu sırayla şiir (%28,2), hikâye (%20,5), bilmece ve bulmacalar (%15,4) izlemektedir (Tablo 1).

Tablo 1: Katılımcıların Türkiye'nin coğrafi konum özelliklerini tasvire dayalı etkinliklerle öğretmeye yönelik olarak hazırladıkları ürün türlerinin frekans (f) ve yüzdeleri (%).

	f	%
Şiir	11	28,2
Hikâye	8	20,5

	<i>f</i>	<i>%</i>
Resim ve Karikatür	14	35,9
Bilmece ve Bulmaca	6	15,4
<i>Toplam</i>	39	100

1. Türkiye'nin coğrafi konum özelliklerini öğretmeye yönelik olarak hazırlanan şiirler

Araştırmada, Türkiye'nin mutlak (matematik) ve göreceli (özel) konum özellikleriyle ilgili toplam 11 adet şiir kullanılmıştır. Bu şiirler konu ile ilgili kullanılan tüm argümanın %28,2'sine karşılık gelir. Serbest ölçüyle yazılan bu şiirlerde mısra sayısı 8 ila 41 arasında değişmektedir. Kullanılan başlıklar arasında Anadolu, Türkiye, Vatan gibi kavramlar öne çıkmaktadır.

Şiirlerde Türkiye'nin dünya üzerindeki yeri ile ilgili olarak; orta kuşak, merkez, Avrupa, Asya ve Afrika kavramları kullanılmıştır. Bunlar için “Orta kuşakta bir yerdeyim”, “Dünyanın tam merkezindeyim”, “Hem Asya'yım ben hem Avrupa'yım”, “Bir yanım Asya'dır benim, Bir yanım Avrupa”, “Asya'da bir yetim, Anadolu'da bir evlat, Afrika'da bir şefkat, Avrupa'da bir cihad”, “Dünya'nın kapısı Anadolu...” gibi mısralara yer verilmiştir.

Türkiye'nin denizleri ile ilgili olarak tüm denizlerinden bahsedilmiştir. Özellikle İstanbul ve Çanakkale boğazlarına vurgu yapılmıştır. Bunlarla ilgili olarak “Kuzeyim fırtınalı Karadeniz”, “Bir yanım Karadeniz bir yanım Akdeniz”, “Gittim Ege'ye, sonra Akdeniz'e”, “Her telden çalar Marmaram”, “Dayanamam bırakırım kendimi Marmara'nın mavi sularına”, “Boğazları, köprüleri... var”, “Boğazlar benimdir kanımla suladım, Ben istemeden kimse geçemez boğazdan”, “Boğazlarımla tüm dünyanın merkezine oturdum... Ticaretin hep kapısı oldum” dizeleri kullanılmıştır.

Jeolojik mazide Türkiye'yi şekillendiren orojenik, epirogenik ve volkanik hareketler ile dış kuvvetlerin etkileri; “Dağlarım heybetliydi, Akarsular, rüzgârlar aşındırdı durdu, Dümdüz etti beni, Sonra toptan yükseldim, ...Eski heybetime dönemedim, Kimi yerlerim aşınmıştı bir kere, Sadece yüksek birer düzlük olabildiler bu sayede, Elbette ki içim kayınıyordu bu duruma, Püskürdüm içimdeki ateşi volkanlarımdan, O

**TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

yüksek düzlüklere yüzlerce şekil kondurdum”, “...sönmüş volkanı var” ifadeleriyle açıklanmıştır. Jeomorfolojik yapılardan dağ, ova, vadi, plato, falez, peribacası, mağara gibi unsurlara özellikle vurgular yapılmıştır.

Yerçekilleri ve yükseltileriyle ilgili olarak “Dağlarım heybetliydi”, “Bir ucum çöl bir ucum dağlar”, “Karadeniz dağları uzanırken göklere, Geçit vermez ardından gelenlere, Uzanır İç Anadolu’da platolar, Kıvrılır Akdeniz’de Toroslar, Ege’ye dik uzanırken dağlar, Dağlar arasında yer alır ovalar, Doğu’da karla kaplı yüce dağlar”, “Heybetli gövdem yükselir göklere”, “Kale gibiyim ben etrafımdaki dağlar surlarımdır”, “Dağın, denizin, ovan var” dizeleri dikkat çekmektedir.

Klimatik özelliklerle ilgili olarak kullanılan ifadeler oldukça fazladır. Bu ifadeler arasında; “Orta kuşakta bir yerdeyim, Gezici antisiklonlarla dans ederim” “Dört mevsimi yaşayan Anadolu...”, “Yazın, kışın, baharın var... Yağmurun, karın güneşin var” dizelerinden söz edilebilir. Ayrıca iklim ile insan yaşamı arasında da bir ilişki kurulmuştur. Her mevsimi yağışlı Karadeniz iklimi için “Narin bir çiçek gibi titrer Karadeniz, Güneşi göremez ağlar hiç durmadan, İnsanı güler buna aldırmadan” mısraları kullanılmıştır. Akdeniz ikliminde güneşli gün sayısının fazlalığına ve kışların ılık geçmesine “Akdeniz sever Güneşi..., Kış gelip kapıyı çalsa da, Aralar lakin açmaz kapıyı” ifadeleriyle vurgu yapılmıştır. Doğu Anadolu’daki karasal iklimden “Doğudan yükselse de güneş, Erken yorulur çok eğleşmez”, “Çok soğuk kışı, çok sıcak yazı var” şeklinde söz edilmiştir.

Şiirlerde Türkiye’nin hidrografik vasıfları “Türkülere sığmayan Fırat’ım Dicle’m var”, “Dicle, Fırat; Ab-ı Hayat olur, Çöllerde kuruyan dudaklar burada son bulur”, “İçerim suyundan Akdeniz’in derelerinden”, “Melendiz Çayı akar içinden İhlara’nın” dizeleriyle vurgulanmıştır.

Akdeniz iklim bölgesinde yaygın olan terrarossa toprakları için “...kıpkırmızı toprağı var” ifadesi kullanılmıştır.

Türkiyedeki; İstanbul, Ankara, Adana Antalya, Mardin, Diyarbakır, Gaziantep, Erzurum, Sivas. Şanlıurfa, Ürgüp, Göreme, Osmancık, Tosya, Soma, Tunçbilek, Elbistan gibi yerleşme isimlerinden

özelliklerine vurgular yapılarak bahsedilmiştir. Geçici yerleşmelerden ise sadece yaylalara değinilmiştir.

Türkiye'nin beşeri özellikleriyle ilgili olarak, farklı medeniyetlere ev sahipliği yaptığına “*Bin bir medeniyete beşiklik yaparım*”, “*Üzerimdeki imparatorluklar dünyaya hâkim oldu*” dizeleriyle atıfta bulunulmuştur. İnsanların kökenleriyle ilgili olarak “*Bir köküm Asya'nın içlerine uzanır*” ifadelerine yer vermişlerdir. Yaşanan savaşlarla ilgili olarak “*...asırlarca kuşatıldım*”, “*Kimler dayanmadı ki Anadolu'nun kapılarına, Kimler saldırmadı ki bu güzel yurda*” “*Benimle çağlar açıldı, benimle çağlar kapandı*” “*Ben herkese dostum Mevlana yadigârımdır, Geçmişte yazdığımız tarih şanlı destanımızdır*”, “*Üç cihana açıldı kapılar, ...Uzak diyarlar fethedildi*” mısraları kullanılmıştır.

Tarım özellikleriyle ilgili olarak “*Zeytini, turunçgili, bereketli ovaları var*”, “*Buğdayı, baklagili...*”, “*Kayısı, fıstık, pamuk var*”, “*Burcu burcu açar bostan bağları*”, “*Pirinç yetişir; Osmancık ,Tosya, Trakya'da*”, “*Ayçiçeği tarlaları meskendir bana*” dizeleri kullanılmıştır.

Karadeniz'deki balıkçılığa “*Bir de balık çeker canım, Giderim Karadeniz'in bereketli sularına*” ifadeleriyle değinilmiştir.

Türkiye'deki madenler ve enerji kaynakları, bunların oluşum zamanları, kullanım alanları ve yerleri hakkında yapılan açıklamalarda; Taşkömürü için “*Birinci jeolojik zamanda doğdum, ...demir çelik sanayinin kralı oldum*”, linyit için “*Tersiyerde doğdum, Kalorimi düşük buldum, Soma, Tunç bilek, Elbistan'dan soruldum, Termik santrallerde işe yarar oldum*”, petrol için “*Komşulardan alınır...*”, doğalgaz için “*Rusya'dan alınan ithalatım*”, Hidroelektrik enerjisi için “*Elektrik üretiminde en çok ben yer alırım*”, Rüzgâr enerjisi için “*Rüzgâr enerjisi çok üretilmez*”, Güneş enerjisi için “*Güneşli gün çok Türkiye'de*”, Jeotermal enerji için “*Var olurum sondajlarla yeryüzünde, ... Kullanılır Sarayköy'de...*”, Nükleer enerji için “*Uranyum toryum parçalanır, Beni açığa çıkarır, Türkiye'de nükleer enerji, Üretimde pek azdır*”, jeotermal enerji için “*Buhar olarak çıkarım gökyüzüne*”, Enerji üretiminde çöplerin kullanılması için de “*Çevrede oldukça fazla varım, Çöp termik santralinde kullanılırsam*” ifadelerine yer verilmiştir.

Türkiye'nin Turizmi için “*Denizi berrak, kumu altın, güneşi bol Antalya'nın*”, “*İnsuyu en güzelidir mağaraların*”, “*Avlanırım Toros*

**TÜRKİYE'NİN COĞRAFI KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

dağlarında” “Peribacası ile ünlüdür Ürgüp, Göreme, Kapadokya” mısraları yazılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2: Katılımcıların Türkiye'nin coğrafi konum özelliklerini tasvire dayalı etkinliklerle öğretmeye yönelik olarak hazırladıkları şiirler

1	<p>ANADOLU¹</p> <p><i>Orta kuşakta bir yerdeyim Gezici antisiklonlarla dans ederim Bir ucum çöl bir ucum dağlar Benim şanım bu coğrafyada parlar</i></p> <p><i>Ben adını güneşin doğduğu yönden alırım Dünyanın merkezinde yer alırım Bin bir medeniyete beşiklik yaparım Sığmam bu coğrafyaya denizlere taşarım</i></p> <p><i>Bir yanım Karadeniz bir yanım Akdeniz'dir İstanbul sevdiğimin incisidir Dicle, Fırat Ab-ı Hayat olur Çöllerde kuruyan dudaklar burada son bulur</i></p> <p><i>Heybetli gövdem yükselir göklere İnmez bayrağım ne gündüzde ne gecede Ben yaşadıkça ben Anadolu oldukça Payıdardır bu vatan binlerce kefensiz şehide</i></p>
2	<p>ANADOLU DOLUYUM²</p> <p><i>Bir köküm Asya'nın içlerine uzanır Diğer köküm Viyana'nın kapılarına dayanır Şanlı akıncıların uğradığı yurtlar Bugün kendi kanlarına boyanır</i></p> <p><i>Kimler dayanmadı ki Anadolu'nun kapılarına Kimler saldırmadı ki bu güzel yurda Dört mevsimi yaşayan Anadolu'ya Kimler hayran kalmadı ki bu diyara</i></p> <p><i>Üzerimdeki imparatorluklar dünyaya hâkim oldu Benimle çağlar açıldı, benimle çağlar kapandı</i></p>

¹ F. Tümer

² F. Özdemir

	<p><i>Bendeki zenginliği gören dünya bana saldırdı Beni kimse alamadı gerçek sahibinde kaldı</i></p> <p><i>Boğazlarımla tüm dünyanın merkezine oturdum Asya'yı Avrupa ya İstanbul'la bağladım Bu özelliğim nedeniyle asırlarca kuşatıldım Ticaretin hep kapısı oldum</i></p> <p><i>Kale gibiyim ben etrafımdaki dağlar surlarımdır Ben herkese dostum Mevlana yadigârımdır Geçmişte yazdığımız tarih şanlı destanımızdır Ulaşacağız bir gün zirveye Ayağımız kanla sulanan şanlı topraklardadır</i></p>
3	<p><i>GÜZEL TÜRKİYE'M BENİM³</i></p> <p><i>Yazın, kışın, baharın var. Dağın, denizin, ovan var Yağmurun, karın güneşin var. Güzel Türkiye'm benim, sende her şey var.</i></p> <p><i>Çıktım yola Türkiye'm fakirdir diye, Ne fakiri a dostlar; Güzel insanı var, türküleri var, kardeşlik var. Güzel Türkiye'm benim, sende her şey var.</i></p> <p><i>Önce gittim Marmara'ya, Karadeniz'e Boğazları, köprüleri, balıkları var Sanayisi, tarımı, kentlisi - köylüsü var. Güzel Türkiye'm benim, sende her şey var.</i></p> <p><i>Gittim Ege'ye, sonra Akdeniz'e Zeytini, turunçgili, bereketli ovaları var. Turisti, falezi, kıpkırmızı toprağı var. Güzel Türkiye'm benim, sende her şey var.</i></p> <p><i>Derken ulaştım Mardin, Diyarbakır, Gaziantep'e... Kayısı, fıstık, pamuk var. Dostluk, kardeşlik, birlik var. Güzel Türkiye'm benim, sende her şey var.</i></p> <p><i>Yola devam edip geçtim Erzurum, Sivas. Ankara'ya... Buğdayı, baklagili, sönmüş volkanı var.</i></p>

³ Y. Kaplan

**TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

	<p><i>Çok soğuk kışı, çok sıcak yazı var. Güzel Türkiye'm benim, sende her şey var. Dedik ya dostlar; her şey var diye, Gelin bırakalım onu bunu, Dostu var, düşmanı var. Sahip çıkalım Güzel Ülkemize, Türkiye'mize...</i></p>
4	<p><i>BİR EVLAT⁴</i></p> <p><i>Asya'da bir yetim Anadolu'da bir evlat Afrika'da bir şefkat Avrupa'da bir cihad</i></p> <p><i>Karadeniz'de Fatih Sultan Mehmet Akdeniz'de Kanuni Sultan Süleyman Mısır'da Yavuz Sultan Selim Podolya'da üçüncü Mehmet</i></p> <p><i>Üç cihana açıldı kapılar Dünya'nın kapısı Anadolu'dan Uzak diyarlar fethedildi Bu şanı muazzamdan</i></p> <p><i>Ben Anadolu Ben Türkiye Bütün canlar feda Bu cennet memlekete.</i></p>
5	<p><i>DÜNYANIN İNCİSİ VATANIM⁵</i></p> <p><i>Bir yanım Asya'dır benim, Bir yanım Avrupa Kuzeyim fırtınalı Karadeniz'dir Güneyim güneşi eksik olmayan Antalya</i></p> <p><i>Asya'dan alırım zenginliğimi Avrupa'ya kadar uzanırım Hem Asya'da devlet kurmuş Hem de Avrupa'da atalarım</i></p>

⁴ F. Tümer

⁵ F. Özdemir

	<p><i>Boğazlar benimdir kanımla suladım Ben istemeden kimse geçemez boğazdan Hem Asya'yım ben hem Avrupa'yım Hem kışım var hem de güzel baharım</i></p> <p><i>Nice devletler kurmuşlar bu topraklarda Dünyanın tam merkezindeyim Güçlü olmak isteyen hep bana saldırmış Cihan'ın incisi Anadolu'yum ben</i></p> <p><i>Şimdi tekrar yavaş yavaş şahlanmaktayım Bu nedenle hep iç karışıklıklar yaşamaktayım Dünyanın gözü bizde hadi toparlanalım Güzel yarınları hep birlikte kuralım</i></p>
6	<p><i>DÖRT MEVSİM YEDİ İKLİM⁶</i></p> <p><i>Bir şüirdir Anadolu her yanı ayrı güzel Narin bir çiçek gibi titrer Karadeniz Güneşi göremez ağlar hiç durmadan İnsanı güler buna aldırmadan Anadolusun sen her yanın ayrı güzel</i></p> <p><i>Akdeniz sever güneşi Ayrı gitmez yediği içtiği Kış gelip kapıyı çalsa da Aralar lakin açmaz kapıyı Anadolusun sen her yanın ayrı güzel</i></p> <p><i>Doğudan yükselse de güneş Erken yorulur çok eğleşmez İnsanları, toprağı yaksa da güneşi İkindiye kalmaz sular bahçeleri Anadolusun sen her yanın ayrı güzel</i></p> <p><i>Özetidir Anadolu'nun küçücük çehresiyle Ne çeşit arasan toplamış bünyesinde Bir köşesi titrerken buna ağlar bir yanı Her telden çalar Marmaram Anadolusun sen her yanın ayrı güzel</i></p>

⁶ İ. Çöllü

**TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

7	<p><i>NE ŞEKİL?⁷</i></p> <p><i>Önce yükseklerden uçtum Dağlarım heybetliydi Akarsular, rüzgârlar aşındırdı durdu Dümdüz etti beni Ama bir tarafım yenilmedi Dimdik ayakta kalabildi Sonra toptan yükseldim Yükseldim yükselmesine de Eski heybetime dönemedim. Kimi yerlerim aşınmıştı bir kere Sadece yüksek birer düzlük olabildiler bu sayede Elbette ki içim kaynıyordu bu duruma Püskürdüm içimdeki ateşi volkanlarımdan O yüksek düzlüklere yüzlerce şekil kondurdum Akarsular onları da aşındırdı Oldular birer Peri Bacası Yüksek olmayı severim ben Akarsularım buna izin vermese de Dağlarımdan inerken bir parçamı alıp Götürse de engin denizlere Beni alçaltmak mümkün mü? Binlerce yıl geçse de Zordur beni aşındırmak Rüzgar da denedi bunu sular da denedi Rüzgarlar taşıdı akarsular biriktirdi Yeni bir şekilim oldu sonuçta Ovalarım, göllerim, vadilerim Her yerim, gezelim görelim Çünkü ben Türkiye'yim.</i></p>
8	<p><i>DAĞLAR⁸</i></p> <p><i>Karadeniz dağları uzanırken göklere Geçit vermez ardından gelenlere Uzanır İç Anadolu'da platolar Kıvrılır Akdeniz'de Toroslar</i></p>

⁷ G. Ek

⁸ İ. Nalbant

	<p><i>Ege'ye dik uzanırken dağlar Dağlar arasında yer alır ovalar Doğu'da karla kaplı yüce dağlar Güzel ülkeme tepeden bakar.</i></p>
9	<p><i>TÜRKİYE'M⁹</i></p> <p><i>İnsanın yemeğe doğduğu yer Yeşilin her tonunun olduğu yer, İnsanı, insan ayırmaz buyur eder, Cennet gibi güzel benim Türkiye'm!</i></p> <p><i>Yaylasından tutun gezin dağları, Burcu burcu açar bostan bağları, Tarihler anlatır geçmiş çağları, Cennet gibi güzel benim Türkiye'm!</i></p> <p><i>Acının en hası bulunur Urfa, Antep, Adana'da Peribacası ile ünlüdür Ürgüp, Göreme, Kapadokya, Pirinç yetişir Osmancık ,Tosya, Trakya'da Cennet gibi güzel benim Türkiye'm!</i></p> <p><i>Denizi berrak, kumu altın, güneşi bol Antalya'nın Melendiz Çayı akar içinden İhlara'nın İnsuyu en güzelidir mağaraların Cennet gibi güzel benim Türkiye'm!</i></p>
10	<p><i>BEN BİR GÖÇMEN KUŞUYUM¹⁰</i></p> <p><i>Doğu Anadolu'nun yüksek dağlarında uçarım Fırat tutar beni, inerim güneydoğunun geniş düzlüklerine İçerim suyundan Akdeniz'in derelerinden Avlanırım Toros dağlarında Ege'nin denize dik dağları karşılar beni Konya ovasından rızkımı alırım Çok Özlerim ama deniz tutar beni Yine de dayanamam bırakırım kendimi Marmara'nın mavi sularına Ayçiçeği tarlaları meskendir bana Çıkartırım nevalemi bir yaz yeter bana Bir de balık çeker canım</i></p>

⁹ Ç. Pınarbaşı

¹⁰ A. Amedov

**TÜRKİYE'NİN COĞRAFI KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

	<p><i>Giderim Karadeniz'in bereketli sularına Doğa cömert davranmış buraya Suyu yeşil, toprağı yeşil ağacı berekettir bu insanlara</i></p>
11	<p><i>VATANIMIN NİMETLERİ¹¹</i></p> <p><i>Birinci jeolojik zamanda doğdum Adımı taşkömürü koydum Kalorisi en yüksek yakıt, demir çelik sanayinin kralı oldum Karadeniz'de ailemi buldum.</i></p> <p><i>Tersiyerde doğdum, Kalorimi düşük buldum, Soma, Tunç bilek, Elbistan'dan soruldum, Termik santrallerde işe yarar oldum, Sonunda linyit ismini buldum.</i></p> <p><i>Benden değerlisi yok dünyada, Uğrumda savaşlar çıkar her bir yanda, Türkiye'de çok bulunmam, Komşulardan alınır petrol ham.</i></p> <p><i>Çok temiz bir yakıtım, Rusya'dan alınan ithalatım, Elektrik santralinde, sanayide yer alırım, En çok kullanılan enerji ben doğalgazım.</i></p> <p><i>Su ve yükselti oldukça ben varım, Temiz bir enerji kaynağıyım, Elektrik üretiminde en çok ben yer alırım, Hidroelektrik enerjisidir benim adım.</i></p> <p><i>Ömrüm hiç tükenmez, Beni kullanmaya paran yetmez, Bu yüzden Türkiye'de pek yer etmez, Rüzgâr enerjisi çok üretilmez.</i></p> <p><i>Güneşli gün çok Türkiye'de, Benden yararlanılır her yerde, Isınmada, sıcak su elde etmede, Faturasız güneş enerjisi evinizde.</i></p> <p><i>Var olurum sondajlarla yeryüzünde,</i></p>

¹¹ B. Yavuz

<p><i>Buhar olarak çıkarım gökyüzüne, Jeotermal enerji, kullanılır Sarayköy’de elektrik enerjisi üretiminde.</i></p> <p><i>Uranyum toryum parçalanır, Beni açığa çıkarır, Türkiye’de nükleer enerji, Üretimde pek azdır.</i></p> <p><i>Bitki ve hayvanlardan doğarım, Çevrede oldukça fazla varım, Çöp termik santralinde kullanılırsam, Oldukça fazla olur yararım.</i></p>
--

2. Türkiye’nin coğrafi konum özelliklerini öğretmeye yönelik olarak hazırlanan hikâyeler

Katılımcıların Türkiye’nin coğrafi konum özelliklerinin öğretilmesine yönelik olarak hazırladıkları dokümanların %20,5’i hikâyelere ayrılmıştır. Bu hikâyelerde kullanılan başlıklar “Türkiye, Dünya’nın İncisi, GAP, Erzurum, HES, Pamuk” gibi kavramlarla şekillendirilmiştir.

Hikâyelerde Türkiye’nin bulunduğu kuşak, kıtalara ve denizlere göre konum özellikleri; “orta kuşak ülkesi”, “dört mevsim yaşar”, “hem Avrupa kıtasında hem de Asya kıtasında toprağı var.” “Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine en çok yaklaştığı yerde bulunur. Etrafı Akdeniz, Adalar ve Karadeniz tarafından kucaklanır”, “üç tarafı denizlerle çevrili ve bir iç denize sahip” “...boğazlarla Karadeniz Akdeniz’e bağlanıyor.” ifadeleriyle açıklanmıştır.

Türkiye’nin Jeomorfolojik özellikleriyle ilgili olarak “yeryüzü şekilleri çeşitli bir ülkeyim” “Batım horst – graben, doğum tepe, kuzeyim yol vermez dağlar güney ise sarp kayalıklar”, “Kuzeyinde ve Güneyinde sıradağlar boylu boyunca uzanır. Çin seddine benzetirim bu yönüyle Toroslari. Çin seddinden tek farklı yönü doğanın bir armağanı olmasıdır” şeklinde bir açıklama yapılmıştır.

Türkiye’nin iklimik özellikleri ile ilgili “Türkiye dört mevsimin yaşandığı şanslı ülkelerden”, “Dört mevsim yaşamasının yanında ülkede aynı anda farklı iklim tipleri görülüyor bu sayede hem bitki örtüsü

**TÜRKİYE’İN COĞRAFİ KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

çeşitliliği hem de tarım ürününde çeşitlilik söz konusu oluyor” türünde ifadelere yer verilmiştir. Ayrıca Akdeniz iklim özellikleri anlatılırken “Yazlarım sıcak kışlarım ılık” ifadesi, Erzurum’un iklimi için “şiddetli karasal iklimin görüldüğü bir bölümdür. Dolayısıyla kışlar uzun ve sert, yazlar kısa ve sıcak geçer. Karasallıktan dolayı yıllık ve günlük sıcaklık değişimleri oldukça fazladır” ifadeleri, bakının etkisinden bahsederken “Güneş’e dönük yüzüm sıcak kurak ama kuzeye dönük yüzüm ılık ve berrak” ifadesi kullanılmıştır.

Bitki örtüsü özellikleri için *“değişik endemik türler de görülüyor”* gibi bir açıklamaya yer verilmiştir.

Türkiye’nin beşeri özellikleriyle ilgili olarak *“ilk medeniyetlerin kurulduğu tarihi kökeni olan bir yer”, “büyük imparatorlukların kurulmasına da ev sahipliği yapmış bir yer”, “etnik açıdan da çeşitlilik gösteriyor”, “Anadolu denilen bu bölge Hitit devletine, Roma ve Bizans imparatorluğu ile tarihin en önemli devletlerinden biri olan Osmanlı devletini barındırdı”* şeklinde bir bilgilendirme yapılmıştır.

Türkiye’nin tarım özellikleriyle ilgili olarak; *“Sebzem, meyvem yetişir”, “aynı anda buğday, çay, domates”, “Neden Rize’de hiç pamuk görmedi”, “Pamuk bitkisi yaz mevsiminin kurak geçtiği Akdeniz ve karasal iklimin özelliklerinin hüküm sürdüğü bölgelerinde en fazla yetişir. Karadeniz iklim Bölgesinde ise her mevsimin yağışlı geçmesi nedeniyle pamuk yetişmez”* Harran Ovası ve çevresi için; *“Türkiye’nin sayılı tarım bölgelerinden biri haline gelmiş”* türünde beyanları olmuştur.

Türkiye’nin hayvancılık özellikleriyle ilgili olarak ise *“Erzurum-Kars Platosu Türkiye’de büyükbaş hayvancılığın en yaygın olarak yapıldığı yer”* açıklaması yapılmıştır.

Türkiye’nin madenleri için *“maden kaynakları açısından da oldukça zengin”* ifadesi kullanılmıştır. Enerji kaynaklarından hidroelektrik santralleri için *“hem dünyada endemik türler barındıran vadisinden hem de yuvasından, anularından oldu”* şeklinde bir siteme yer verilmiştir

Türkiye’deki turizm faaliyetleri için *“Kış mevsiminde kış turizmi yapılırken, yaz mevsiminde yaz turizmi yapılabilir, ayrıca İstanbul dini bir merkez olması yanında kültürel turizmin de geliştiği bir merkez”*

“Palandöken Dağları’nda... kış sporlarının düzenlendiği” gibi ifadeler kullanılmıştır.

Türkiye’nin ulaşım olanakları için “Anadolu topraklarında nehirlerin haricinde petrol boru hatları akar”, “Büyük İskender’in doğuyu ele geçirmek için kullandığı bir köprüdür”, “onlarında ticaret yolları şuan Türkiye’nin bulunduğu topraklardan geçiyordu. Mesela, İpek yolu ve Baharat yolu” açıklamaları yapılmıştır.

Türkiye’nin bütün bu konum özellikleri yanında doğal ve beşeri afetlerinden de söz edilmiştir. Bunlarla ilgili olarak “Türkiye’nin %98’inin deprem bölgesi olduğunu duymuştum” Trabzon’da “heyelanlar... meydana geliyormuş” bazı bölgelerinde “aşırı yağışlar... seller meydana gelirken”, “kışın başımıza kocaman kar topları düşüyor (çığ)”, “Ciğerlerimiz olan ormanlarımız yanıp kül olmuştu” ifadeleri kullanılmıştır (Tablo 3).

Tablo 3: Katılımcıların Türkiye’nin coğrafi konum özelliklerini tasvire dayalı etkinliklerle öğretmeye yönelik olarak hazırladıkları hikâyeler

1	<p><i>BENİM ADIM TÜRKİYE¹²</i></p> <p><i>Ben öyle bir ülkeyim ki Avrupa, Asya ve Afrika kıtaları arasında yer alırım. Bana orta kuşak ülkesi derler. Dünyada ne aşağı indim ne de çok yukarı tırmandım. Ortalarda kalmayı yeğledim. Bunun bana etkileri de oldu. Aldığım bu karar iklimimi çeşitlendirdi. Dünyanın uçları mevsim nedir bilmezken ben dört mevsim yaşar oldum. Kimi kıştan kimi yazdan yoksun ama bende ne kış ne yaz eksik. Bunların üzerinde birde baharlarım var. Onlara ilkbahar ve sonbahar adlarını verdim. Halkım yazdan sıkılınca kış kıştan sıkılınca yaz yaşar. Biraz serinlemek ya da ısınmak isterse baharlar yaşar. Dedim ya ben orta kuşak ülkesiyim. Bende yaşayan insanlar İklim Akdeniz olur der. Evet, Akdeniz olur. Yazlarım sıcak kışlarım ılık gelecekler ılık olur benim diyarımda. Rüyadan masallar yazarım dört bir yanımda. Bir yerde kış bir yerde yaz. Kâh ilkbahar kâh sonbahar yetişir aynı anda buğday, çay, domates. Bende karanlık yoktur. Gelecek ışıktır. Bir yerde kara kış olduğunda bir yerde yazın habercisi bahar olur. Bunlar nasıl mı olur? Dedim ya ben bir Orta kuşak ülkesiyim ama aynı zamanda yeryüzü şekilleri çeşitli bir ülkeyim. Batım horst - graben doğum tepe, kuzeyim yol vermez dağlar güney ise sarp kayalıklar. Size bunlar ürkütücü gelmesin ben bunlarla bir orta kuşak ülkesiyim. Bunlarla bir yerim ısınır bir yerim soğur ama en önemlisi halkımın geleceği ekmeği bu farkla oluşur. Bazen tepem atar yeryüzünü yakarım.</i></p>
---	--

¹² Ş. Alptekin

**TÜRKİYE'NİN COĞRAFI KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

	<p><i>Halkım buna dayanamaz diye tepelerimde serin bulutlar dolaştırırım. Güneşe dönük yüzüm sıcak kurak ama kuzeye dönük yüzüm ılık ve berrak. Demiştım size ben bir orta kuşak ülkesiyim. Bir yerden soğuk bir yerden sıcak esintiler yaşarım. Bunlar bazı yerlerde karşılaşır yağış olur bereket olur yüzüm gözüm açılır halkım hayat bulur. Sebzem, meyvem yetişir Anadolu bereketlenir. Olgunlaşma zamanı gelince güneş tepede bekçi kesilir. Bir yerim yağış bir yerim kurak, bir yerim yaz bir yerim kış, bir elim güneş bir elim bulut olur. Halkımın geleceği bu ellerde yoğrulur. Benim adım ne mi? söyleyeyim: Türkiye.</i></p>
2	<p style="text-align: center;">ARAŞTIRMA¹³</p> <p><i>Amerika Birleşik Devletlerinde bir lisede coğrafya öğretmeni son sınıf öğrencilerine bitirme ödevi vermiş. “Dünya üzerindeki ülkeleri inceleyip hayatlarını hangisinde devam ettirmek istediklerini ve nedenini açıklamalarını” istemiştir. İki ay sonra teslim edilmesi gereken ödev için tüm öğrenciler değişik çalışmalar ve araştırmalarda bulunmuşlardır.</i></p> <p><i>Ödev günü geldiğinde herkes bir bir ödevinin sunumunu yaparken kimi Amerika’da kalmak istediğini belirtmiş, kimi Fransa’da, kimi İngiltere’de ama aralarından biri öğretmenin çok dikkatini çekmiş. Çünkü O öğrenci Türkiye üzerinde araştırma yapmış ve Türkiye’de yaşamak istediğini belirtmiştir. Öğretmen kendi kendine neden çoğu öğrencinin Amerika ve Avrupa ülkelerinde yaşamak istediğini söylerken onun Türkiye’yi seçtiğini düşünmüş, hatta bu duruma şaşırmıştır.</i></p> <p><i>Öğrenci sunumuyla neden Türkiye’yi seçtiğini açıklamaya başlamıştır. “Öğretmenim Dünya haritasını önüme açtım, düşündüm ki ben Dünyanın tam ortasında merkezinde yaşamalıyım, aynı zamanda yaşadığım yer ilk medeniyetlerin kurulduğu tarihi kökeni olan bir yer olmalı. Birçok ülkeden sonra buranın Türkiye olduğuna karar verdim. Daha sonra yaptığım araştırmalar sonucu Türkiye’nin yer aldığı Anadolu toprakları üzerinde ilk medeniyetlerin kurulduğunu, bu toprakların geçmişten günümüze farklı alanlarda değerlere sahip olduğunu öğrendim. ‘Bu sırada öğretmen şaşkınlıkla öğrenciyi dinliyormuş.’ Anadolu ilk medeniyetlere beşiklik ederken verimli toprakları ve su kaynakları ile çekim merkeziyken, büyük imparatorlukların kurulmasına da ev sahipliği yapmış bir yer, mesela Bizans İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu yüzyıllarca bu topraklarda hüküm sürmüş ve Anadolu topraklarını kaybetmemek için birçok savaşa girmişler. Bu durum benim çok dikkatimi çekti. Neden koskoca imparatorluklar bu topraklara bu kadar önem vermişti ki? Daha detaylı bir araştırma yaptığımda ilk şehirlerinde bu topraklar üzerinde kurulduğunu öğrendim. Merakım daha da arttı. Türkiye dört mevsimin yaşandığı şanslı ülkelerden, ayrıca üç tarafı denizlerle çevrili ve bir iç denize sahip. Akdeniz havzasının doğusunda</i></p>

¹³ C. Taşkan

	<p><i>bulunuyor. Kış mevsiminde kış turizmi yapılırken, yaz mevsiminde yaz turizmi yapılabilir, ayrıca İstanbul dini bir merkez olması yanında kültürel turizmin de geliştiği bir merkez. Aynı zamanda İstanbul boğazı denen bir yer var, bir de Haliç Avrupalılar buraya Golden Horn diyorlar. İstanbul'daki gibi Çanakkale'de de bir boğaz var bu boğazlarla Karadeniz Akdeniz'e bağlanıyor. Dört mevsim yaşamasının yanında ülkede aynı anda farklı iklim tipleri görülüyor bu sayede hem bitki örtüsü çeşitliliği hem de tarım ürününde çeşitlilik söz konusu oluyor. Bu ülkede değişik endemik türlerde görülüyor. Bunların yanında etnik açıdan da çeşitlilik gösteriyor. Ülkede camii, kilise ve havralar bir arada bulunuyor. Aynı zaman da hem Avrupa kıtasında hem de Asya kıtasında toprağı var. Komşu ülkelerinin çoğundan daha modern bir ülke, maden kaynakları açısından da oldukça zengin mesela değerli bir hammadde olan bor minerali Türkiye'de bulunuyor. Gerçi ilk medeniyetler bunu işleyecek teknolojiye sahip değildi ama onların ticaret yolları şuan Türkiye'nin bulunduğu topraklardan geçiyordu mesela, İpek yolu ve Baharat yolu. Yaptığım araştırmadan anladım ki bu ülke diğer ülkeler içinde önemli siyasi açıdan çünkü birçok birliğe üye. Umuyorum şimdi benim neden Türkiye'yi seçtiğimi anlamışsınızdır." Diyerek sunumunu bitirir. Öğretmen sunumdan çok etkilenir ve öğrencilere dönüp "demek ki ön yargılı olmamak gerekir" der!</i></p>
3	<p>GAP'IN KATKILARI ¹⁴</p> <p><i>Bu sabah almış olduğum bir mailin sevinciyle güne başladım. On yıl önce 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamaları kapsamında Moğolistan'dan Urfa'ya gelen Olcaytu bir hafta boyunca benim misafirim olmuştu. Ona Urfa'yı gezdirdiğimde iklimini, yer şekillerini, şehrin yapısını kendi ülkesine çok benzettiğini ve hiç yabancılık çekmediğini söylemişti. Yollamış olduğu mailde yarın sabah Urfa'da olacağını haber veriyordu. Onu karşılamak için havaalanına gittim. Havaalanından dönerken Olcaytu hemen eve dönmek istemediğini biraz dolaşmak istediğini söyledi. Biz de Urfa'da kısa bir gezi yaptık, son olarak Harran Ovası'na gittik. Harran Ovası eski kurak günlerinden kurtulmuş Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) kapsamında yapılan sulama kanalları ile Türkiye'nin sayılı tarım bölgelerinden biri haline gelmişti.</i></p> <p><i>Olcaytu bu kısa gezi sonunda Urfa'nın ne kadar değiştiğini ve geliştiğini söyledi. Söylediklerinde haklıydı. Urfa GAP ile birlikte özellikle Harran Ovası'nın sulanması ile tarımsal alanda büyük bir gelişme gösterdi. Ekonomik olarak gelişme gösterdiği gibi nüfusu da gelişmişti. Şanlıurfa artık göç veren bir şehir değil aksine göç alan, gelişmiş şehirlerden bir tanesiydi. Uzun yıllar boş kalan topraklar yapılan sulama projeleri ile birlikte ülkemizin en verimli toprakları haline gelmişti.</i></p>

¹⁴ D. Gülçiçek

**TÜRKİYE'NİN COĞRAFI KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

4	<p style="text-align: center;">GAYET DOĞAL¹⁵</p> <p><i>Son günlerde televizyondaki haberleri izlediğimde içime bir hüznün ve korku doluyor. Ülkemizde meydana gelen doğal olaylar öylesine aniden ve yıkıcı gerçekleşiyor ki insanın endişelenmemesi mümkün değil. Ülkemizde görülen doğal afetlerden en yıkıcısı şüphesiz depremler. Nedenine gelince bu çıkarımda bulunmak için deprem bilimci ya da uzman olmak gerekmiyor. Depremi şahsen yaşamış olmak yetmez mi sizce?</i></p> <p><i>Türkiye'nin %98'inin deprem bölgesi olduğunu duymuştum. Bunu düşününce ve şimdiye kadar meydana gelen depremlerin sonuçlarını görünce en büyük tahribatı verenin deprem oldu kanısına vardım. Bu durum dünyanın her yerinde böyle olsa da ülkemiz için daha fazla ön planda. Çünkü depremleri ve bunun gibi doğal afetleri engelleyemeyiz ancak tedbirler alarak hasarını en aza indirmek mümkün olmalı. Bir keresinde babam anlatmıştı.1939 Erzincan depreminde oradaymış. Binaların neredeyse hepsi yıkılmış şehir yaşanmaz hale gelmiş. Çocukken bunları dinlerken sanki efsanevi bir olay dinliyor gibi kulak kesilirdim. Şimdi ise bu yaşananların gerçek olduğunu 1999 Gölcük depremiyle canlı canlı hafızama kazıdım. Bu depremler Kuzey Anadolu fay hattı üzerinde oluşmuş. Daha sonraları öğrendim ki buna benzer daha iki tane deprem kuşağı bulunuyormuş Türkiye üzerinde. Yani bu kuşaklar üzerinde bulunan yerlerde deprem olma riski daha fazla imiş. Ben şu an Edirne de oturuyorum. Burasının deprem kuşakları üzerinde olmadığını öğrendim ve bir oh çektim. Ancak Batı Anadolu deprem kuşağı üzerinde bulunan Marmara denizinde oluşacak bir deprem umarım burayı da etkilemez. Depremlerin olması kaçınılmaz ancak bilinçsizce yapılan kaçak binalar, fay hatlarının tam üstüne yapılan binalar ve çok yoğun nüfuslu bölgeler depremin etkilerinin en fazla görüleceği alanlar olacak. Ahh... yalnızca depremler mi? Geçenlerde bir arkadaşım anlatmıştı. Onlar Trabzon'da oturuyorlar. Civarlarda yapılan yol çalışmaları nedeniyle oluşan sarsıntılarla birlikte büyük bir toprak kütleli kayarak yolu kapatmış. Alternatif yollardan ulaşım sağlanmaya çalışılmışsa da aksamalar olmuş. Buna benzer heyelanlar depremler sırasında da büyük çapta meydana geliyormuş. İşte dünya hali bazı yerlerde yeryüzü şekillerinden heyelanlar, aşırı yağışlardan seller meydana gelirken bazen de aşırı sıcaklar ve tabii insanlar doğal olaylara sebep oluyor.</i></p> <p><i>Geçen yaz yaşadığım bir olay hala içimi yakar. Evet, yaktı da zaten. Antalya'ya tatile gitmiştik. Güneş o kadar kavurucu ve hava o kadar kuruydu ki hafif esen rüzgâr bile serinletmiyordu. Derken gökyüzüne kocaman siyah bir bulut oluştu. Başta yağmur geliyor sandık ama bu Akdeniz bölgesi için çok düşük bir ihtimaldi. Ardından gelen yanık kokusuyla dehşete düştük. Herkes çığlıklar atmaya kaçışmaya başladı. Otelin hemen arkasında bulunan kuru ormanda nasıl olduğu anlaşılmayan bir sebepten yangın çıkmıştı. Yangın</i></p>
---	--

¹⁵ G. Ek

	<p><i>bizim olduğumuz bölgeye ulaştığında söndürme çalışmaları çoktan başlamıştı. Yangın söndürüldüğünde yandaki birkaç otel yanmıştı. Akşama doğru yangının çıktığı bölgeye doğru yürüdük. Ormanda sanki bir katliam yaşanmıştı. Ağaçlar kül olmuş, kuşlar, sincaplar, yılanlar hayatlarını kaybetmişti. Gördüklerim karşısında ciğerlerimdeki nefesin gittiğini hissettim. Gerçekten de öyle olmamış mıydı? Ciğerlerimiz olan ormanlarımız yanıp kül olmuştu işte bu da ülkemizdeki beşeri bir afetti. Tabii ki bunda tamamen doğayı suçlamak imkânsız. Yangının sebebi belli değildi ama muhtemelen orman içerisinde bırakılan cam sigara vb. suç aletleri sebebiyet vermiştir böyle bir olaya.</i></p> <p><i>İşte böyle ülkemizde her yıl onlarca değişik olay meydana geliyor. Yazın ciğerlerimiz yanarken, kışın başımıza kocaman kartopları düşüyor (çığ), her an depremlerle dünyamız başımıza yıkılıyor, ufacık bir yağmurda dereler taşıyor sellere kapılıp gidiyoruz. Tüm bunları televizyonda izlerken ağızımız açık kalıyor ama sesimiz çıkmıyor. Tüm suçu doğada kendiliğinden gelişen ve doğanın kanunu olan olaylara atıyoruz bazen ama biz bunları yaşamamak için neler yapıyoruz. Söyleyin bana. Bana kalırsa biz insanlar olarak fazla ayakaltında dolanmayalım yeter. Ama dünya bizim için yaratılmışsa biz bu dünyada artarak var olacaksak o zaman bu masum olayların birer katil olmasını engellemek için tedbirler almamız şart. Tedbir almazsak kendi neslimizi yok eden, binalar altında bırakan dere yataklarındaki evleriyle birlikte akıntıya sürükleyen biz olacağız gibi. Ne dersiniz?</i></p>
5	<p><i>ERZURUM'DA YAZ</i>¹⁶</p> <p><i>Ahmet 18 yaşında üniversiteyi yeni kazanmış bir gençtir. Öğrenim için İstanbul'a gidecektir. Fakat yaşadığı coğrafi şartlar altında İstanbul gibi büyük bir şehir onun gözünü korkutmaktadır. Çünkü o Erzurum'da yaşamaktadır. Geçimini sağlamak için yazları merada hayvancılıkla uğraşmaktadır.</i></p> <p><i>Ahmet'in İstanbul'a gitme zamanı gelmiştir. Farklı kültürden, farklı ortamlardan arkadaşlar edineceği için heyecanlıdır. Derken İstanbul'a gelmiş ve okuluna başlamıştır. En yakın arkadaşı ise başka ülkeden eğitim için gelen Alex'tir. Türkiye'yi çok merak ettiği ve buradaki kültürleri tanımak için buraya gelmiştir. Alex ile Ahmet sıkı bir dostluk kurarlar. Okul tatile girmiş ve Ahmet'in Erzurum'a gitme zamanı gelmiştir ve Ahmet Alex'i memleketine götürmeyi ister ve Alex seve seve kabul eder. Oradaki insanlarla tanışacağı ve farklı bir coğrafya göreceği için mutludur.</i></p> <p><i>Alex Erzurum'a gittiğinde İstanbul'a göre çok soğuk olduğunu dile getirir. Ahmet ise Erzurum'un Türkiye'nin doğusunda yer aldığını ve Türkiye'nin orta ve batı kesimlerine göre yükseltisinin fazla olduğu illerden biri olduğunu söyler. Ayrıca Alex bu şehrin dağlık bir saha olduğunu fark</i></p>

¹⁶ İ. Nalbant

**TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

	<p>eder. Ahmet ise Doğu Karadeniz Dağları'nın doğu uzantuları ile Erzurum'u doğudan çevreleyen Palandöken Dağları'nın varlığı nedeniyle oldukça engebeli bir arazi yapısına sahip olduğunu açıklar. Alex Palandöken Dağları'nı daha önceden duyduğunu ve burada kış sporlarının düzenlendiğini belirtir.</p> <p>Alex ayrıca buradaki halkın genellikle hayvancılık faaliyetlerinde bulunduğunu görmüş neden insanların bu işle uğraştığını öğrenmek amacıyla Ahmet'e sormuştur: Ahmet 'Özellikle Erzurum-Kars Platosu Türkiye'de büyükbaş hayvancılığın en yaygın olarak yapıldığı yerdir. Ayrıca burası şiddetli karasal iklimin görüldüğü bir bölümdür. Dolayısıyla kışlar uzun ve sert, yazlar kısa ve sıcak geçer. Karasallıktan dolayı yıllık ve günlük sıcaklık değişimleri oldukça fazladır. Yıllık yağış miktarı 453 mm'dir. En fazla yağış ilkbahar ve yaz mevsimlerinde düşer ve bu yüzden gür otlaklar oluşmuştur. Bunun sonucunda da büyükbaş hayvancılık gelişmiştir ve halkın temel geçim kaynağıdır.' Diyerek Alex'i bilgilendirir. Alex tatilini Ahmet ile Erzurum'un serin ve yağışlı platolarında hayvanlara çobanlık yaparak geçirir.</p>
6	<p style="text-align: center;">HES'LE GELEN VEDA¹⁷</p> <p>"Karadeniz'in incileri olan vadi ve akarsuyu bugünlerde tehlike altında" diyordu haberler. Rize'li Hüseyin bu konu hakkında daha önce pek de şey duymamıştı. HES'le tanıştığı ilk zamanlar her şey ona hoş gibi görünmekteydi. Parası iyiydi ve ülkeye yararı olacağı söylenen elektrik enerjisi üretilecekti. Evet bunlar doğruydü fakat bunun yanında kaybedeceği şeyler hayatında önemli bir yer kaplamaktaydı. Bütün hayatı burada geçmişti şimdi HES'le birlikte hayatını anılarını kaybedecekti. Hidroelektrik santrali için ilk kazma vurulduğu günden itibaren bugüne gelindiğinde hem dünyada endemik türler barındıran vadisinden hem de yuvasından, anularından oldu.</p> <p>Şimdi ne kadar pişman olsa da gitmek zorundaydı. Son kez arkasını döndü, geçmişine veda edercesine uzaklaştı.</p>
7	<p style="text-align: center;">PAMUK¹⁸</p> <p>Rize'de Hülya adında küçük bir kız yaşıyordu. Hülya henüz 9 yaşındaydı. Rize'de doğmuş ve yine burada büyümüşü.</p> <p>Bir gün, okulda hayat bilgisi öğretmeni derste, kıyafetlerinin yapılışında kullanılan pamuk bitkisini anlatacaktı. Öğretmen pamuğun ekileceği topraktan, su isteklerinden, sıcaklık isteklerinden bahsetti. Sonra ne zaman hasat edilmesi gerektiğini anlatmaya başladı. Bu Hülya'yı şaşırttı. Çünkü öğretmeni pamuğun kurak mevsimde hasat edilmesi gerektiğini, eğer hasat zamanı yağmur yağarsa pamuğun kalitesini bozacağını söylemişti. Hülya</p>

¹⁷ M. Esirgemez

¹⁸ K. G. Alacan

	<p><i>düşündü; Rize’de yağmur yağmayan mevsim yoktu ki. Hemen hemen her hafta yağmur yağıyordu Rize’de.</i></p> <p><i>Öğretmeni, Hülya aklından geçenleri kendisine sormadan anlatmaya devam etti. “Pamuk bitkisi yaz mevsiminin kurak geçtiği Akdeniz ve karasal iklimin özelliklerinin hüküm sürdüğü bölgelerinde en fazla yetişir. Karadeniz iklim Bölgesinde ise her mevsimin yağışlı geçmesi nedeniyle pamuk yetişmez.”</i></p> <p><i>Hülya eve dönünce okulda öğrendiklerini tekrar ederken öğretmenin anlatıkları aklına geldi. Neden Rize’de hiç pamuk görmediğini anladı. Yeni bilgiler öğreneceği bir gün için gözlerini kapadı.</i></p>
8	<p><i>DÜNYA’NIN İNCİSİ¹⁹</i></p> <p><i>Ortadoğu coğrafyası için yap-boz desek yanlış olmaz sanırım. Ortadoğu medeniyetleri sürekli bir sirkülasyona uğramıştır. Coğrafi şartların uygun olmaması bunun yanında tarih boyunca devam eden savaşlar bu sahayı bir ateş çemberi haline getirmiştir.</i></p> <p><i>Ama Ortadoğu’nun öyle bir coğrafyası var ki buraya sahip olan dünyaya hükmetme şansı yakalar. Ortadoğu’nun öyle bir yeri var ki Anadolu denilen bu bölge Hitit devletine, Roma ve Bizans imparatorluğu ile tarihin en önemli devletlerinden biri olan Osmanlı devletini barındırdı. Osmanlı imparatorluğu ve öncüsü diğer Türk devletleri bu toprakları kazanmak için birçok bedel ödedi ve ödemeye de devam ediyor. Uğruna çok can ve mal kaybının yaşandığı bu yer günümüzde Türkiye Cumhuriyetine ev sahipliği yapıyor. Anadolu denilen bu paha biçilemez coğrafya Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine en çok yaklaştığı yerde bulunur. Etrafı Akdeniz, Adalar ve Karadeniz tarafından kucaklanır. Kuzeyinde ve Güneyinde sıradağlar boylu boyunca uzanır. Çin seddine benzetirim bu yönüyle Toroslari. Çin seddinden tek farklı yönü doğanın bir armağanı olmasıdır. Zengin Avrupa devletleri ile Petrol kralı Arap ülkeleri arasında yer alır. Bu yüzden dolaydır ki Anadolu kültürü Avrupa ile Asya kültürünün sentezidir. Modern ve klasik. Anadolu topraklarında nehirlerin haricinde petrol boru hatları akar. Doğudan batıya, Kuzeyden Güneye doğru. Bu topraklar yaşam sunar insanlığa.</i></p> <p><i>Büyük İskender’in doğuyu ele geçirmek için kullandığı bir köprüdür. Anadolu bir çağ açıp kapatan savaşların yapıldığı yerdir.</i></p>

3. Türkiye’nin coğrafi konum özelliklerini öğretmeye yönelik olarak hazırlanan resim ve karikatürler

Türkiye’nin coğrafi konum özellikleri ile ilgili olarak hazırlanan resim ve karikatürlerin tüm ürünler içerisindeki oranı %35,9’dur.

¹⁹ A. İren

*TÜRKİYE'NİN COĞRAFI KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA*

Katılımcıların bu çalışmalarında; Türkiye'nin yeri, iklimi, denizleri, boğazları, kültürel özellikleri, komşuları, boru hatları, Avrupa Birliği gibi unsurları işledikleri görülmüştür. Bu eserlerine uygun gördükleri başlıklar ise kalp, medeniyet, köprü, musluk, tatil... gibi kavramlardan seçilmiştir.

Türkiye'nin dünya üzerindeki mutlak ve göreceli konum özelliklerinin vurgulandığı bu çalışmalarda;

a) Dünya insana benzetilmiş ve bu şematik dünyanın kalbinin Türkiye olduğu gösterilmiştir.

b) Türkiye'nin medeniyetlerin karşılaşma alanı olduğuna atıfta bulunulmuştur.

c) Medeniyetler Beşiğinin Anadolu olduğuna örnekler verilmiştir.

d) Türkiye'nin kıtalar arasında geçişin sağlandığı bir konumda bulunduğu işaret edilmiştir.

e) Türkiye'de yaşayan insanların farklı kültürlerin etkisinde kaldığı vurgulanmıştır.

f) Türkiye'de su, Ortadoğu ülkelerinde petrol zenginliğine atıfta bulunulmuştur.

g) Türkiye'deki su kaynaklarının gelecekte önemli olacağı işlenmiştir.

h) Türkiye'nin konumundan dolayı petrol ve doğalgaz boru hatlarının nakledildiği ülke konumunda olduğu çizilmiştir.

i) Türkiye'nin Avrupa Birliği'nin (AB) doğal üyesi olduğu ve AB'nin Türkiyesiz olamayacağına atıfta bulunulmuştur.

j) Türkiye'nin konumundan dolayı diğer ülkeler tarafından paylaşılabilen bir ülke olduğuna vurgu yapılmıştır.

k) Dünyadaki diğer ülkelerin gözünün Türkiye'nin üzerinde olduğu ifade edilmiştir.

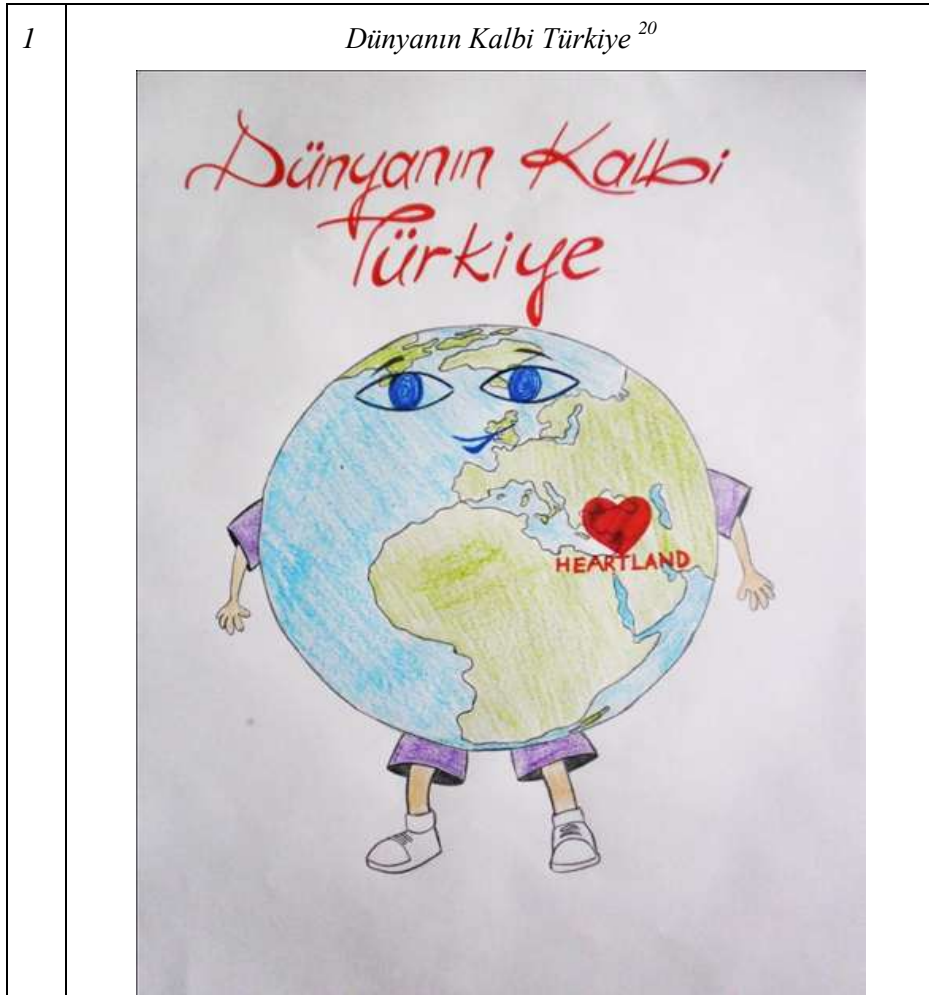
l) Farklı ülkelerin Türkiye'ye sürekli müdahale etme eğiliminde olduğu çizilmiştir.

m) Türkiye'nin çevresindeki denizlerinin ekonomik ve turistik

özellikleri vurgulanmıştır.

n) Türkiye'nin orta kuşakta bulunmasından dolayı mevcut iklim özellikleri ve yerşekillerinin iklim özelliklerini etkilemesini anlatan bir çalışma hazırlanmıştır (Tablo 4). Dolayısıyla bu çalışmalarla Türkiye'nin coğrafi konum özelliklerinin öğretilabileceği öngörülmüştür.

Tablo 4: Katılımcıların Türkiye'nin coğrafi konum özelliklerini tasvire dayalı etkinliklerle öğretmeye yönelik olarak hazırladıkları resim ve karikatürler

²⁰ K. Baydaroğlu

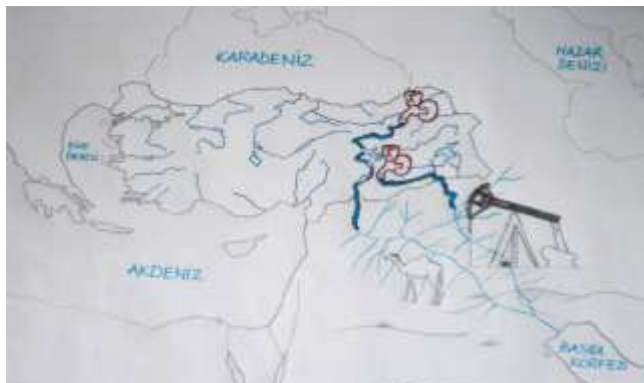

*TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA*

2	<p><i>Medeniyetlerin İttifakı</i>²¹</p>
3	<p><i>Medeniyetler Beşiği Anadolu</i>²²</p>
4	<p><i>Doğal Köprü Türkiye</i>²³</p>

²¹ M. Talan

²² M. Talan

²³ S. Yavaş

5	<p><i>İki Arada</i>²⁴</p>
6	<p><i>Musluklar Açık</i>²⁵</p>
7	<p><i>Gelecekte suyun güvenliği</i>²⁶</p>

²⁴ Z. Ö. Barışık

²⁵ K. Baydaroğlu

²⁶ S. Yavaş

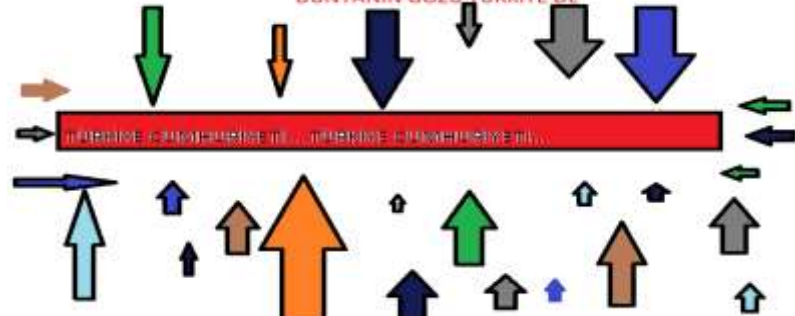

**TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

8	<p><i>Nakil Ülkesi</i>²⁷</p>
9	<p><i>Bir Eksik Var: Onsuz Olmaz</i>²⁸</p>
10	<p><i>Paylaşamayan Ülke</i>²⁹</p>

²⁷ F. Öcal

²⁸ N. İbraimi

²⁹ F. Öcal

11	<p style="text-align: center;"><i>Dünyanın gözü Türkiye 'de</i>³⁰</p> <p style="text-align: center;">DÜNYANIN GÖZÜ TÜRKİYE'DE</p>
12	<p style="text-align: center;"><i>Türkiye 'ye Uzanan Eller</i>³¹</p>
13	<p style="text-align: center;"><i>Rast Gele</i>³²</p>

³⁰ Ş. Temel

³¹ M. Söğüt

³² K. Baydaroğlu

**TÜRKİYE’İN COĞRAFI KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

14

Yarıyıl Tatili
33

Oki küçük kar yağdığını gören Alican tatili kar topu oynayarak geçireceği düşüncesiyle eve koşar.

Evinde onu annesi karşılar...

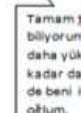
 Öğlum valizini hazırla baban sen ve ben yarın tatil için Antalya'ya gidiyoruzzzz

 Anne **ya**, Antalya'da kar yok ki ben burada kalıp kar topu oynayacağım gelmiyorum bana ne bana ne

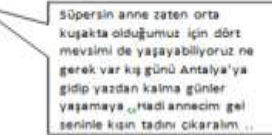
 Nasıl olur burada yaşıyor ya işte orda da yaşıyor oğlum aynı ülkede değil miyiz kusura ?

 Of anne **ya** senin coğrafya öğretmenin kimdi? Özel konum diye bir şey var. Türkiye'nin doğusunda kar yağarken millet güneyde denize giriyor. Denize yazın da girerim ben gelmiyorum.

 Annaya of deme!! **hmm**..Öyleyse biz de gitmeyiz oğlum..

 Tamam **tamam** bunun nedenini biliyorum. Uludağ buraya göre daha yüksekte ve Antalya kadar da güneyde değil. Sen de beni iyice bilgisiz sandın ah oğlum.

 OOLEEVVVO zaman Uludağ'a gidelim **anneee lütfen**. Orda buradakinden daha çok kar vardır. Hem erimez de kalır. Bunun sebebini de sorma şimdi anne.

 Süpersin anne zaten orta kuşakta olduğumuz için dört mevsimi de yaşayabiliyoruz ne gerek var kış günü Antalya'ya gidip yazdan kalma günler yaşamaya. Hadi annem gel seninle kışın tadını çıkaralım ..

4. Türkiye'nin coğrafi konum özelliklerini öğretmeye yönelik olarak hazırlanan bilmece ve bulmacalar

Türkiye'nin matematik ve özel konum özellikleri ile ilgili toplam 6 adet bilmece ve bulmaca hazırlanmıştır. Bunlar katılımcıların hazırladıkları eserlerin tamamının %15,4'üne karşılık gelmektedir.

Bu ürünlerde Türkiye'nin coğrafi konum özellikleri etkileyici bir dille anlatılmıştır. Bilmece ve bulmacalarda Türkiye'nin fiziki özelliklerine “Kıvrım kıvrım dağlarım”, “Fırat'ım Dicle'm var”, “Aynı anda dört mevsimi yaşarım”, “Avrupa'ya açılan bir kapı”, “üç tarafı denizlerle çevrili” “boğazı dünyadaki en önemli su yolları” gibi

sayılabilecek birçok ifadeyle vurgu yapılmıştır. Ayrıca demir, bor, krom, bakır, boksit gibi madenlerin özellikleri bir bilmeceyle sorgulanmıştır.

Türkiye'nin beşeri ve ekonomik özelliklerine “*Pek çok değişik dillerim var*”, “*Avrupa'ya açılan bir kapı*”, “*Şırl şırl akan derelerim var*” Kıp kızıl Güneşim, Sımsıcak ağustosta, Masmavi denizlerim, koylarım var, Bin bir renkte misafirim”, “*Balkanları Anadolu'ma bağlayan kollarım var*” gibi cümlelerle işaret edilmiştir (Tablo 5).

Tablo 5: Katılımcıların Türkiye'nin coğrafi konum özelliklerini tasvire dayalı etkinliklerle öğretmeye yönelik olarak hazırladıkları bilmece ve bulmacalar

1	<p><i>BİLMECE</i>³⁴</p> <p><i>Kıvrım kıvrım dağlarım bakmayın</i> <i>Şırl şırl akan derelerim var</i> <i>Aynı anda dört mevsimi yaşarım ben</i> <i>Yedi kat semada katman katman atmosferim var</i> <i>Bazen küsüp gitse de bana</i> <i>Kıp kızıl güneşim</i> <i>Sımsıcak ağustosta</i> <i>Masmavi denizlerim, koylarım var.</i> <i>Bin bir renkte misafirim</i> <i>Pek çok değişik dillerim var.</i> <i>Bazen simsiyah kesilir Karadeniz'im</i> <i>Türkülere sığmayan Fırat'ım Dicle'm var.</i> <i>Marmara'ya inat</i> <i>Balkanları Anadolu'ma bağlayan kollarım var.</i> <i>1453 unutulmayan fethimin hediyesi; İstanbul'um Var.</i> <i>Hadi bilin bakalım, kimmiş bu efsane ruhlu şanslı bestekâr?</i></p> <p>(Cevap: Türkiye)</p>
2	<p><i>ADI İLE TANIYIN</i>³⁵</p> <p>(Jeopolitik konumu ve özellikleri)</p> <p><i>Trakya'daki toprakları ile Avrupa'ya açılan bir kapı niteliğindedir.</i> <i>Ülkenin üç tarafı denizlerle çevrilmiştir.</i> <i>Romanya, Rusya, Bulgaristan, Gürcistan gibi devletiyle aynı denize komşudur.</i> <i>Karadeniz kuzeyini kuşatır.</i></p>

³⁴ F. Eren

³⁵ S. Yavaş

**TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

	<p style="text-align: center;"><i>İki önemli boğazı dünyadaki en önemli su yollarındandır. Yarımada görünümünde bir alan üzerinde kurulmuştur. Ege denizindeki adalardan dolayı Yunanistanla siyasi sorunlar yaşamaktadır</i></p> <p style="text-align: right;"><i>(Cevap: Türkiye)</i></p>
3	<p><i>BEN KİMİM?³⁶</i></p> <p><i>Divriği, Kangal, Hekimhan, En çok bulunduğum alan. Kullanılırım her yerde, Haydi adımı sen söyle.</i></p> <p><i>Beş yüzden fazla alanda, Hatta uçak yakıtında, Bigadiç, Susurluk, Emet, Gel adımı sen tahmin et.</i></p> <p><i>Veririm çeliğe sertlik, Guleman, Fethiye, Bayburt, Rastlarsın her yerde bana, İşlenirim Antalya'da.</i></p> <p><i>Kolaydır işlemek beni, Murgul, Küre, Çayeli, Isıyı ve elektriği, İletemezler benim gibi.</i></p> <p><i>Hafifim ama stratejiğim, Uçağın kanadında giderim. Antalya, Konya, Muğla, Anavatanımdır benim.</i></p> <p style="text-align: right;"><i>(Cevap: Demir, Bor, Krom, Bakır, Boksit)</i></p>
4	<p style="text-align: center;">TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ KONUMU³⁷</p> <ul style="list-style-type: none">○ _____ hem Yunanistan hem de Bulgaristan'a sınırı olan ilimizdir.○ Hatay'da Suriye sınırımızda _____ sınır kapısı vardır.○ Türkiye 36-42 derece _____ enlemleri arasında yer alır○ Türkiye 26-45 derece _____ boylamları arasında yer alır

³⁶ G. Köseoğlu

³⁷ T. Arabacı

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Türkiye dört mevsimin belirgin yaşandığı _____ kuşakta yer alır ○ Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili bir _____ özelliği taşır ○ Türkiye'nin petrol bölgelerine yakın ve boğazlara sahip olması ülkenin _____ önemini artırır ○ Karadeniz ve Akdeniz kıyıları _____ kıyı tipi özelliği gösterir ○ En uzun sınırimız 877 km ile _____ arasındadır. ○ En kısa sınırimız 18 km ile _____ arasındadır. ○ Doğu Karadeniz'de turunçgil, çay; Iğdır'da pamuk gibi ürünlerin yetişiyor olması Türkiye'nin _____ konumu ile ilgilidir. ○ Türkiye _____ dışında yer aldığı için güneş ışınlarını hiçbir zaman dik açı ile alamaz. ○ Türkiye'de dağların _____ yamaçları daha sıcaktır. ○ _____ Türkiye'nin en kuzeyinde yer aldığı için yıl içinde en uzun gündüz ile en kısa gündüz arasındaki zaman farkının en fazla olduğu ilimizdir. ○ _____ Ekvatora en yakın ilimizdir. ○ Türkiye'de deniz suyu tuzluluk oranı en yüksek deniz _____ ○ Türkiye'de deniz suyu tuzluluk oranı en düşük deniz _____ 																																																																																																																																																																																																				
5	<p style="text-align: center;">Av Zamanı³⁸</p> <p style="text-align: center;">KARADENİZ, EDİRNE, HATAY, KUZEY, ILIMAN, DOĞU BOYUNA, SURIYE, CİLVEGÖZÜ, GÜNEY, NAHCIVAN, YARIMADA, ÖZEL, AKDENİZ, SİNOP</p> <p style="text-align: center;">Yukarıdaki kelimeleri aşağıdaki tablodan avlayınız</p> <table border="1" style="width: 100%; text-align: center; border-collapse: collapse;"> <tr><td>B</td><td>R</td><td>A</td><td>G</td><td>Ü</td><td>N</td><td>E</td><td>Y</td><td>Y</td><td>L</td><td>Ö</td><td>Z</td><td>E</td><td>L</td></tr> <tr><td>O</td><td>H</td><td>A</td><td>K</td><td>K</td><td>U</td><td>Z</td><td>E</td><td>Y</td><td>H</td><td>A</td><td>T</td><td>A</td><td>Y</td></tr> <tr><td>Y</td><td>R</td><td>F</td><td>U</td><td>T</td><td>E</td><td>Ç</td><td>A</td><td>N</td><td>K</td><td>I</td><td>R</td><td>C</td><td>Q</td></tr> <tr><td>U</td><td>D</td><td>Ö</td><td>N</td><td>E</td><td>N</td><td>C</td><td>E</td><td>F</td><td>A</td><td>L</td><td>F</td><td>I</td><td>P</td></tr> <tr><td>N</td><td>Y</td><td>K</td><td>K</td><td>J</td><td>A</td><td>N</td><td>E</td><td>D</td><td>A</td><td>I</td><td>B</td><td>L</td><td>H</td></tr> <tr><td>A</td><td>R</td><td>A</td><td>A</td><td>E</td><td>M</td><td>E</td><td>D</td><td>I</td><td>R</td><td>M</td><td>U</td><td>V</td><td>F</td></tr> <tr><td>N</td><td>I</td><td>Y</td><td>R</td><td>O</td><td>A</td><td>Q</td><td>I</td><td>O</td><td>V</td><td>A</td><td>R</td><td>E</td><td>Y</td></tr> <tr><td>A</td><td>M</td><td>S</td><td>A</td><td>P</td><td>L</td><td>A</td><td>R</td><td>A</td><td>M</td><td>N</td><td>S</td><td>G</td><td>A</td></tr> <tr><td>K</td><td>Z</td><td>U</td><td>D</td><td>O</td><td>A</td><td>P</td><td>N</td><td>E</td><td>M</td><td>N</td><td>A</td><td>Ö</td><td>R</td></tr> <tr><td>D</td><td>I</td><td>R</td><td>E</td><td>L</td><td>T</td><td>Y</td><td>E</td><td>D</td><td>E</td><td>K</td><td>Y</td><td>Z</td><td>I</td></tr> <tr><td>E</td><td>B</td><td>I</td><td>N</td><td>I</td><td>Y</td><td>I</td><td>W</td><td>Y</td><td>D</td><td>A</td><td>N</td><td>Ü</td><td>M</td></tr> <tr><td>N</td><td>N</td><td>Y</td><td>I</td><td>T</td><td>A</td><td>D</td><td>R</td><td>S</td><td>I</td><td>N</td><td>O</td><td>P</td><td>A</td></tr> <tr><td>I</td><td>X</td><td>E</td><td>Z</td><td>I</td><td>B</td><td>Z</td><td>O</td><td>N</td><td>U</td><td>A</td><td>K</td><td>W</td><td>D</td></tr> <tr><td>Z</td><td>L</td><td>O</td><td>B</td><td>K</td><td>N</td><td>A</td><td>H</td><td>C</td><td>I</td><td>V</td><td>A</td><td>N</td><td>A</td></tr> </table>	B	R	A	G	Ü	N	E	Y	Y	L	Ö	Z	E	L	O	H	A	K	K	U	Z	E	Y	H	A	T	A	Y	Y	R	F	U	T	E	Ç	A	N	K	I	R	C	Q	U	D	Ö	N	E	N	C	E	F	A	L	F	I	P	N	Y	K	K	J	A	N	E	D	A	I	B	L	H	A	R	A	A	E	M	E	D	I	R	M	U	V	F	N	I	Y	R	O	A	Q	I	O	V	A	R	E	Y	A	M	S	A	P	L	A	R	A	M	N	S	G	A	K	Z	U	D	O	A	P	N	E	M	N	A	Ö	R	D	I	R	E	L	T	Y	E	D	E	K	Y	Z	I	E	B	I	N	I	Y	I	W	Y	D	A	N	Ü	M	N	N	Y	I	T	A	D	R	S	I	N	O	P	A	I	X	E	Z	I	B	Z	O	N	U	A	K	W	D	Z	L	O	B	K	N	A	H	C	I	V	A	N	A
B	R	A	G	Ü	N	E	Y	Y	L	Ö	Z	E	L																																																																																																																																																																																								
O	H	A	K	K	U	Z	E	Y	H	A	T	A	Y																																																																																																																																																																																								
Y	R	F	U	T	E	Ç	A	N	K	I	R	C	Q																																																																																																																																																																																								
U	D	Ö	N	E	N	C	E	F	A	L	F	I	P																																																																																																																																																																																								
N	Y	K	K	J	A	N	E	D	A	I	B	L	H																																																																																																																																																																																								
A	R	A	A	E	M	E	D	I	R	M	U	V	F																																																																																																																																																																																								
N	I	Y	R	O	A	Q	I	O	V	A	R	E	Y																																																																																																																																																																																								
A	M	S	A	P	L	A	R	A	M	N	S	G	A																																																																																																																																																																																								
K	Z	U	D	O	A	P	N	E	M	N	A	Ö	R																																																																																																																																																																																								
D	I	R	E	L	T	Y	E	D	E	K	Y	Z	I																																																																																																																																																																																								
E	B	I	N	I	Y	I	W	Y	D	A	N	Ü	M																																																																																																																																																																																								
N	N	Y	I	T	A	D	R	S	I	N	O	P	A																																																																																																																																																																																								
I	X	E	Z	I	B	Z	O	N	U	A	K	W	D																																																																																																																																																																																								
Z	L	O	B	K	N	A	H	C	I	V	A	N	A																																																																																																																																																																																								

³⁸ T. Arabacı

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'nin coğrafi konum özelliklerini tasvire dayalı etkinliklerle öğretmeye yönelik verilerin analiz edildiği bu nitel çalışmada, katılımcıların farklı argümanları amaçları doğrultusunda etkili bir şekilde kullandıkları tespit edilmiştir. Türkiye'nin fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafya özellikleri ile ilgili kavramları yerinde kullandıkları, birbirleriyle doğru ilişkilendirdikleri, zaman zaman somutlaştırdıkları, kavram kargaşasına ve yanılgısına pek düşmedikleri görülmüştür. Hazırlanan ürünlerde şiir, hikâye, resim, karikatür, bilmece ve bulmacalara yer verdikleri belirlenmiştir. Bu ürünlerden %28,2'sinin şiir, %20,5'inin hikâye, %35,9'unun resim ve karikatür, %15,4'ünün bilmece ve bulmacalara ayrıldığı tespit edilmiştir.

Şiirlerde ve hikâyelerde Türkiye'nin coğrafi konum özellikleri ile ilgili olarak; orta kuşak, dört mevsim, Asya, Avrupa, Afrika, Karadeniz, Akdeniz, Ege, Marmara, boğazlar, Toroslar, Karadeniz dağları, Ege'ye dik uzanan dağlar, ovalar, doğusundaki yüce dağlar, Orta Anadoludaki platolar, depremler, heyelanlar, seller, Karadeniz - Akdeniz ve karasal iklim, Dicle, Fırat, Melendiz, İpek ve Baharat yolları medeniyetler, imparatorluklar, zeytin, turunçgil, buğday, baklagil, kayısı, fıstık, pamuk, bostan, bağ, pirinç, çay, balıkçılık, hayvancılık, taşkömürü, linyit, petrol, doğalgaz, hidroelektrik enerji, rüzgâr enerjisi, güneş enerjisi, nükleer enerji, jeotermal enerji, petrol boru hatları, kış turizmi, yaz turizmi, kumsalı, denizi, İnsuyu Mağarası, avcılık, peribacası gibi kavramları kullanmaya ve açıklamaya özen gösterdikleri tespit edilmiştir.

Resim ve karikatürlerde; Türkiye'nin dünya üzerindeki ve kıtalar arasındaki yeri, Anadolu'daki medeniyetler, farklı kültürlerin Türkiye'ye etkisi, su ve petrol vurgusu, petrol ve doğalgaz boru hatları, AB üyeliği, farklı ülkelerin Türkiye'ye müdahalesi, yerşekilleri ve iklim özelliklerine vurgu yapılmıştır.

Bilmece ve bulmacalarda ise Türkiye'nin fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafya özelliklerinin, komşularının ve siyasi ilişkilerinin farklı şekillerle sorgulandığı etkinlikler tespit edilmiştir.

Kısaca belirtmek gerekirse, katılımcıların Türkiye'nin coğrafi konum özelliklerini anlatmada, konunun kavranması için gerekli kavramları kazandırmada şiir, hikâye, resim, karikatür, bilmece ve

**TÜRKİYE’İN COĞRAFI KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

bulmacayı başarılı bir biçimde kullanabildikleri belirlenmiştir. Ancak bu ürün türlerinde beklenen düzeyde bir çeşitliliği sağlayamadıkları görülmüştür. Çünkü yapılan araştırmalarda destan, efsane, fotoğraf gibi daha birçok farklı etkinlik türünün bu uygulamada kullanılabileceğine yönelik atıflar mevcuttur.

Araştırmamızda kullanılan etkinlik türlerinin kullanılmasını destekleyen, bu yönleriyle araştırmamızın sonuçlarıyla örtüşen, çalışmalar yanında farklı metin türleriyle öğretmenin faydalarını savunan araştırmalar da mevcuttur. Nitekim ‘Coğrafya Öğretiminde Edebi Metinlerin Kullanımı’ adlı çalışmada Öztürk (2007); “Edebi metinlerden de faydalanılarak, gerçekleştirilecek bir coğrafya öğretiminde konuların ve kavramların öğrencilerin hafızasında daha doğru ve kalıcı bir şekilde yer alması sağlanabilir” ifadeleri ile bu düşünceyi desteklemektedir. Edebi ürün (Levstik, 1995), hikâye (Demir ve Akengin 2011; Şimşek, 2000 ve 2006), destan ve efsanelerin (Şimşek, 2001) derslerde kullanımının önerildiği araştırmalarda “değer öğretimi” ve “ahlak eğitimi”ne yardımcı araçlar olduğundan (Şimşek, 2003) öğrencilerin keşfetmelerini artırdığı ve deneyimlerden faydalanmayı kolaylaştırdığından (Middendorp ve Lee, 1994:117), zihinsel hareketliliği sağladığından (Harms ve Lettlow, 1994) bahsedilmektedir. Ayrıca Otluoğlu (2001) edebi metinlerin ders aracı olarak kullanılmasının öğrencilerin duyuşsal kazanımlarına katkı sağladığını; Kan (2006), iletişim becerilerini geliştirmede etkili olduğunu ifade etmektedirler. Demir ve Akengin (2011), “hikâyeleri; bağlantılı olduğu kazanım, beceri ve değerleri öğrencilere kazandırılmada etkili” bir araç olarak göstermektedir. ‘Karikatürlerle Coğrafya Öğretimi’ konusunda araştırma yapan Özşahin (2009) “Görselliğinin yanında eğitici ve eğlendirici bir özelliğe sahip olan karikatürler, Coğrafya eğitimi ve öğretimi açısından oldukça önemlidir” sonucuna ulaşmıştır. Akengin ve İbrahimoglu (2010) ise karikatür kullanımının öğrencilerin “akademik başarılarına ve derse karşı tutumlarına olumlu yönde etki ettiğini ve geleneksel yöntemlerle işlenen derslere göre öğrencilerin daha yüksek başarılar elde ettiklerini” vurgulamaktadır. Bu katkıyı Altun, (2009) “karikatür kullanımının hedeflenen kazanımlara ulaşmada yardımcı olabileceğini”; Kete, Avcu ve Aydın (2009) “Karikatürü kavramların öğrencilere doğru ve eğlenceli bir şekilde kazandırılmasında kullanılabileceğini”; Alaba (2007) “karikatür kullanımının öğrencilerin problem çözme becerilerini

artırdığını”; Durualp (2006) “*karikatür kullanılan yapılandırılmış sınıflarda öğrenci başarısının daha fazla arttığını*”; Nahiley, Stephens ve Sutherland (1982) “*karikatür kullanılan sınıfta öğrencilerin derse karşı tutumlarının olumlu yönde değiştiğini ve başarılarının arttığını*” ifade etmektedir. Ünlü, Üçışık, ve Özey, (2002) ‘*coğrafya eğitim ve öğretiminde haritaların önemi*’ konulu araştırmalarının sonuç kısmında “*Coğrafyanın özü olan haritalar, bilgileri daha görsel hale getirerek onların öğrenilmesinde en güçlü lisandır*” ifadeleriyle bu konunun önemine vurgu yapmaktadır. Weisskirch (2006) ise bulmacaları “*aktif öğrenmenin bir şekli*”, Crossman ve Crossman’da (1983), bulmacaları “*öğrencilerin derse karşı ilgilerini artıracak bir tür eğlenceli dinlenme etkinliği*” olarak kabul etmektedir.

Türkiye’nin coğrafi konum özelliklerini tasvire dayalı etkinliklerle öğretmeye yönelik verilerin araştırıldığı bu uygulamada elde edilen sonuçlara dayanarak aşağıdaki öneriler yapılabilir;

Ortaöğretim öğrencilerine kazandırılması istenen coğrafi kavramlar, konu ile ilgili hazırlanacak şiir, hikâye, resim, karikatür, bilmece ve bulmacalarla daha kolay kazandırılabilir. Çünkü bu yolla istenilen kavramları amaçlar doğrultusunda, ilgi çekebilecek bir biçimde sunmak mümkündür. Hatta bu yolla coğrafi kavram kargaşalarını ve kavram yanlışlarını daha kolay tespit etmek ve bunları gidermek için tedbirler almak da mümkün görülmektedir.

Farklı coğrafi konuların öğretilmesinde de kullanılacak tasvire dayalı etkinliklerle öğretme; sadece şiir, hikâye, resim, karikatür, bilmece ve bulmacalarla sınırlı kalmamalıdır. Bu yelpaze farklı metin türleri ve benzer etkinliklerle zenginleştirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akengin, H., İbrahimoglu, Z. (2010). Sosyal Bilgiler Dersinde Karikatür Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Derse İlişkin Görüşlerine Etkisi. *Ondokuz Mayıs University Journal Of Education*. Sayı 29. Cilt 2 sf 1-19.
- Alkış, S. (2008). Sosyal Bilgiler Programı “İnsanlar, Yerler Ve Çevreler” Öğrenme Alanıyla İlgili Kavram Bulmacaları. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 180, Güz-2008. S. 68-79.
- Altun, A. (2009). Sosyal Bilgiler dersinde karikatür kullanımı. *Refik Turan(Ed.) Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar*, 192-211. Ankara: Pegema yayıncılık.
- Balcı, A. (2004). Sosyal bilimlerde araştırma: yöntem, teknik ve ilkeler. Pegema yayıncılık. 4. Baskı. Ankara.
- Başıbüyük, A., Çıkkılı, Y. (2002). İlköğretim 6. ve 7. Sınıf sosyal bilgiler coğrafya konularında çalışma yaprağı ve dilsiz harita kullanımının öğrenci motivasyon ve başarısı üzerine etkisi. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi Yıl: 2002, Sayı 16, Sayfa : 29-38. İstanbul.
- Crossman, K., Crossman F. (1983). “The Crossword Puzzle as a Teaching Tool”, *Teaching of Psychology*, Vol.10, No.2, 98-99.
- Demir, S. B., Akengin, H. (2011). Hikâyelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi. Pegem Akademi, Ankara.
- Demiralp, N. (2006). Coğrafya eğitiminde harita ve küre kullanım becerileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Yaz 2006, Sayı 3, Cilt 4, s. 9, 16. Ankara.
- Demiralp, N., 2007 “Coğrafya Eğitiminde Materyaller ve 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı” *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt: 15, No: 1, Kastamonu.
- Demirci, A., Taş, H. İ. ve Özel, A., 2007 “Türkiye’de Ortaöğretim Coğrafya Derslerinde Teknoloji Kullanımı” *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 15, s.: 37-54, İstanbul.
- Doğanay, H. (2002).Coğrafya Öğretim Yöntemleri (Ortaöğretimde Coğrafya Eğitiminin Esasları). İstanbul: Aktif Yayınevi.

- Duman, B. (2008). Öğrenme – öğretme kuramları ve süreç temelli öğretim. Genişletilmiş 2. baskı. Anı yayıncılık. Ankara.
- Durualp, E. (2006). *İlköğretimde sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi niversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Geçit, Y. (2008).172.Cumhuriyet Dönemi Lise Coğrafya Öğretim Programları Üzerinde Bir Çalışma. Marmara Coğrafya Dergisi, sayı: 18, Temmuz - 2008, s. 149-175. İstanbul.
- Göney, S. (1993). Siyasi Coğrafya II. İstanbul Üniversitesi Yayın no:3820. İstanbul.
- Günel, K. (1994). Coğrafyanın Siyasal Gücü. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi. İstanbul.
- Harms, J., Letlow L. (1994) Criteria for Selecting Books with Historical Setting, *Social Education*, 3, pp.152-154.
- İlhan, S. (1989). Jeopolitik duyarlılık. Türk tarih kurumu yayınları. VII. Dizi.sayı: 113. Ankara.
- İncekara, S., Karatepe, A., Karaburun , A. (2008). Ortaöğretim Coğrafya Derslerinde CBS Yoluyla Harita Okuma Becerisinin Kazandırılmasına Yönelik Bir Uygulama Marmara Coğrafya Dergisi, sayı: 17, Ocak - 2008, s.97-110, İstanbul.
- Kan, Ç. (2006). Etkili Sosyal Bilgiler Öğretimi Arayışı. Kastamonu Eğitim Dergisi. 14(2), 537- 544.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemi. Nobel yayın dağıtım. Ankara.
- Keogh, B. ve Naylor, S., 1999, “*Concept Cartoons, Teaching and Learning in Science: An Evaluation*” International Journal of Science Education, Volume: 21, No. 4, pp.: 431–446.
- Kete, R., Avcu, T. ve Aydın, A. (2009). Öğretmen adaylarının çalışma yapraklarında karikatür kullanımına yönelik tutumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17, 531-540.
- Kızılçaoğlu, A. (2006).İlköğretim Birinci Kademesinde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi. Marmara Coğrafya Dergisi sayı:14, s.102, Temmuz – 2006. İstanbul.

*TÜRKİYE'NİN COĞRAFI KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA*

- Kızılçaoğlu, A. (2007). Harita becerilerine pedagojik bir bakış. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S:18 s.341-358. Konya.
- Kızılçaoğlu, A., Taş, H. İ. (2007). İlköğretim ikinci kademedeki coğrafya eğitimi ve öğretimi: öğrenme alanları ve kazanım boyutu. Marmara coğrafya dergisi sayı:16, sayfa: 93-108. Temmuz – 2007, İstanbul.
- Kuş, E. (2003). Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri: Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri: Nicel mi; Nitel mi? Anı yayıncılık. Ankara.
- Küçükahmet, L. (2001). Öğretim İlke ve Yöntemleri. Nobel yayınları, 12. Baskı, s. 84-87. Ankara.
- Levstik, L. (1995) Narrative Constructions: Cultural Frames for History, *The Social Studies*, 13, pp.113-116.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2010): Coğrafya Dersi Öğretimi Programı (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar), MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 10.02.2010, Ankara.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2011). Coğrafya Dersi Öğretim Programı (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar). MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara.
- Middendorp, J. E. V., Lee S., (1994) “Literature for Children and Young Adults in a History Classroom”, *The Social Studies*, May/June, pp.117-120.
- Mukul, İ. (2006). Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarında Uygulamaya Konulan Yeni Coğrafya Dersi Öğretim Programının Eski Programla Karşılaştırılması ve Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22; 82-94.
- Nahiley, J., Stephens, J. and Sutherland, J. (1982). Cartoons: When they are effective. *Journal of Extension*. 3-4, 531-540.
- Otluoğlu, R. (2001). İlköğretim Okulu 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yazılı Edebiyat Ürünlerini Ders Aracı Olarak Kullanmanın Duyuşsal Davranış Özelliklerini Kazanmaya Etkisi.

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Özey, R. (2012). Doğal bölgeler coğrafyası. Aktif yayınları. İstanbul.
- Özşahin, U. E. (2009). Karikatürlerle Coğrafya Öğretimi. Marmara coğrafya dergisi, sayı: 20, temmuz - 2009, s. 101-122. İstanbul.
- Öztürk, C., Otluoğlu, R. (2003). Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller. PegamA yayıncılık, Ankara.
- Öztürk, Ç. (2004). Ortaöğretim Coğrafya Öğretmenlerinin Öğretim Yöntem ve Tekniklerini Kullanabilme Yeterlilikleri. Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi. 5(2),75-83.
- Öztürk, Ç. (2007).Coğrafya Öğretiminde Edebi Metinlerin Kullanımı. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24, (2007) 70-78.
- Şahin, C. (2001). Türkiye’de Coğrafya Öğretimi (Sorunlar - Çözüm Önerileri). Ankara: Gündür Eğitim ve Yayıncılık.
- Şimşek, A. (2000) *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Hikaye Anlatım Yöntemi (Storytelling)nin Kullanımı*, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Şimşek, A. (2001). Tarih Eğitiminde Efsane ve Destanların Rolü. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi. C. 2, Sayı 3, 11-21.*
- Şimşek, A. (2003) *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Hikâyeye Yönelik Öğretmen Görüşleri*, XII. Eğitim Bilimleri Kongresi, (15-18 Ekim 2003) Antalya.
- Şimşek, A. (2006). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Hikâyeye Yönelik Öğrenci Görüşleri. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 26, Sayı 1 (2006) 187-202.*
- Taş, H. İ. (2003): “Zihinsel Haritalama ve Öğrencilerin Zihni Haritalarını Geliştirme Yolları”, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı:8, Temmuz-2003, s.16. İstanbul.

**TÜRKİYE'NİN COĞRAFI KONUM ÖZELLİKLERİNİ TASVİRE DAYALI ETKİNLİKLERLE
ÖĞRETMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

- Turan, İ. (2002). Lise Coğrafya Derslerinde Kavram ve Terim Öğretimi ile İlgili Sorunlar. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(2); 67-84.
- Üçışık, S., Ünlü, M. ve Özey R., 2002 “Coğrafya Eğitim ve Öğretiminde Fotoğrafların Önemi” Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı: 5, İstanbul.
- Ünlü, M., Üçışık, S. ve Özey R., 2002 “Coğrafya Eğitim ve Öğretiminde Haritaların Önemi” Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı: 5, İstanbul.
- Weisskirch, Robert S. (2006). “An Analysis of Instructor-Created Crossword Puzzles For Student Review”, *College Teaching*, Vol. 54, No. 1, 198-201.
- Yaşar, O. (2004). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde görsel materyal kullanımı ile coğrafya konularının eğitim ve öğretimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 163, 104-119.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin yayıncılık. 6. baskı. Ankara.